

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

XI priores dies complectens

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1863

De SS. Episcopis Erardo Et Alberto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72708)

a morte claret
miraculis.

nore ejus a fidelibus condita est, tumulata quiescit, multisque virtutibus his, qui fideliter eam deponunt, pie succurrens veneranda nitescit. *Ecclesiam illam S. Pegæ arbitror aut vetustate aut quo alio casu collapsam, nec omnino memoriam modo Romæ extare; alioquin esset ejus nomen in Romani Martyrologii tabulas relatum.*

6 *Plura de ea Ingulphus in historia Croylandensi sub initium: Sancta vero Pega, inquit, soror præfati sancti Patris Nostri Guthlaci cito post primi anni revolutionem, ab obitu ejusdem, relicto prius ibidem in manibus Kenulphi Abbatis flagello S. Bartholomæi, et psalterio fratris sui, cum nonnullis aliis reliquiis, ad cellam suam navigio remeavit, ab oratorio prænominati fratris sui per quatuor leucas in Occidentali plaga distantem. Ubi completo biennio, et tribus mensibus in lugubri lamentatione, ad Apostolorum Petri et Pauli limina, in frigore et abstinencia multa peregre profecta est. Cumque civitatem Romanam ingrederetur, omnium signorum classicum repentinum personans, per spatium unius horæ san-*

ca Romam in-
trante, cam-
panæ sponte
sonant.

citatis ejus meritum universis civibus indicavit, ubi divino servitio mancipata, in timore Domini dies suos demum complevit; ac ejus sacro corpore terræ illic inter multa alia Romana statuarum commendato, spiritus ejus de presentis vitæ labore ad æternam requiem ascendit.

7 *Obiit S. Guthlacus an. dccxv, (non dccxv, ut scribit Ordericus) Indict. xii, iii id. April. feria iv, post Pascha, quod eo anno in viii Aprilis incidit. Pega an. dccxvii, exeunte Romam abiit: quam diu isthic superstes fuerit non constat. Ejus meminit Nicolaus Harpsfeldius sæc. 8, cap. 19, et Florentius Wigornien. ad an. dccxiv. Alia ab hac videtur S. Bega, quæ vulgo S. Bees appellatur, a qua Cumbriæ promontorium S. Bees-head dicitur. Bega enim, inquit Cambdenus, virgo Hibernica pia et religiosa vitam illic solitariam egit, cujus sanctitati miracula adscribuntur de tauro circumato, et copiosissima nive, quæ solstitiali die, illa præcane, valles et montium summitates alte intexerat. De ea agemus vi Septemb.*

EX VARIIS.
Mortitur et se-
pultur Romæ.

S. Bega virgo.
6 Sept.

DE SS. EPISCOPIS ERARDO ET ALBERTO.

SEculo VIII.
VIII JANUARI
S. Erardi na-
talis.

Agitur S. Erardi natalis vi Idus Januarii, ejusque plura Martyrologia meminerunt, Coloniense, et Viola SS. Eodem die S. Erardi Episcopi et Confessoris Ratisponensis. Martyrologium S. Mariæ Ultrajecti, ante 300 annos exaratum: Ratisbonæ S. Erardi Episcopi. Consentiant Ferrarius, Hugo Menardus in Martyrologio Benedictino, et Molanus in Addit. ad Usuardum, qui quod eum in prima editione Episcopum Ratisbonensem appellarat, visus est postea retractasse. At Carthusiani Colon. in Addit. ad Usuardum, Episcopum quoque Ratisbonensem faciunt; uti et Martyrologium Germanicum, in quo hæc leguntur: Item S. Erardi Episcopi Ratisbonensis, qui genere Scotus, ac Trevirensis Antistes, inde in Bavariam venit, ibique Evangelium prædicavit: Ottiliam a nativitate cœcam baptizavit, visumque ei impetravit; ac tandem, ut diu exoptarat, ad Dominum migravit, et miraculis coruscavit. *Ejus meminere alia complura recentiora Martyrologia. Galesinius: In Germania S. Erardi: is a puero literis deditus, in doctrina admirabiliter progressus, vitæ etiam innocentia præluxit. Evangelii propagandi studio flagrans, in Germaniam provinciam venit; ubi homines, qui Rheni ripam incolunt, ad Christi fidem perduxit: deinde in Bavariam profectus, et prædicatione et virtutum exemplo, Christianam etiam religionem disseminavit. Quibus meritis, et aliarum admirandarum rerum laude cumulatus, obdormivit in Domino.*

2 ix Januarii S. Erardi natalem refert ms. Florarium his verbis: Ratisponæ in Bavaria Erardi, alias Nerardi, Episcopi et Confessoris. Hic natione Scotus, et Presbyter effectus, provinciam Bavariæ prædicandi gratia ascendit, et Episcopus Ratisponensis effectus est. Tunc ex jussu divinæ vocis S. Ottiliam cœcam a nativitate baptizavit, quæ statim visum recepit. *David Camerarius ix Februarii, et xiv Aprilis eum habet, et hic Eberhardum, Episcopum Ratisbonensem; isthic Erhardum, vel Erchardum, monasterio præpositum, appellat. Ast viii Octobris agitur ejus translationis memoria. Martyrol. Coloniense: Item eodem die meminere Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuardum, Martyrolog. Germanicum, ms. Florarium. Modo Erardus, alias Erhardus, Erchardus, Erhardus, Nerardus, Errardus, Arionardus appellatur.*

Translatio.

Nomen varie
expressum.

NOT. 134.

Vita triplex:

1

3 *Vitam S. Erardi triplicem damus. Priores duas nobiscum communicavit Joannes Gamansius Societatis*

nostræ Sacerdos, eruditus cum primis et sacrarum antiquitatum curiosus indagator. Prima e duobus vetustis codicibus descripta erat, altera ex alio antiquiore. Illa titulum hunc præferebat: Vita S. Erardi Ratisbonensis Episcopi, auctore quodam Paulo, viro religioso, ejus ferme contemporaneo. Sed cum non solum S. Wolfgangi, sed et S. Leonis IX, Papæ meminere, certum est circiter 300, aut etiam 400 annis S. Erardo juniorem esse. Indicat ipse ætatem suam auctor, cum et Heilike monasterii inferioris Ratisbonæ Antistite rogatu se eam vitam scripsisse testatur, et quædam ab iis se didicisse scribit, qui S. Wolfgangum, et Kungundem Virginem noverant; unde conficitur, eum sub finem undecimi sæculi floruisse. Suspicatur quispiam Paulum esse Bernriedensem illum, qui B. Gregorii VII, et B. Herluce vitas scripsit, a Gretsro nostro pridem editas: certe neque ætate multum, neque stylo discrepant. Altera fere ex hac contracta, auctore anonymo.

4 *Tertiam scripsit Conradus a Monte puellarum, ex Rectore studii Viennensis Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Ratisbonensis, qui floruit non circa annum mcccxc, ut in postrema Bibliothecæ Gesneri editione, et in Posssevini Apparatu habetur; sed circa an. mcccxl, cum, ut idem Gesnerus et Posssevinius scribunt, Economicam, grande et nobile opus, dicarit Lupoldo, sive Leopoldo, Bambergensi Episcopo, qui traditur obiisse an. mcccxli. Hanc vitam ex veteri codice cœnobii S. Magni Canoniorum regularium ordinis S. Augustini ad pedem Pontis Ratisponæ, descripsit et ad Heribertum Rosweydam ante annos complures misit Stephanus Vitus noster, et lectiones veteris ac novi Breviarii Ecclesiæ Augustinæ, quæ subnectemus; testatus, in omnibus ferme Ecclesiis Germaniæ, quot annis in officio divino agi hujus Divi memoriam.*

5 *Erhardo Albertum, sive Adelbertum, fratrem aut certe peregrinationis comitem jungimus; quod etsi ejus ignoremus natalem, Sanctum tamen habitum cultumque non dubitemus, vel ipso id cœlitus præcipiente Erhardo, ut tradit Conradus cap. 3, num. 13, et Sanctum appellat Wiguleus Hundius, Beatum Raderus et Braunerus; atque hic de utroque fratre hæc scribit: Per hæc ipsa tempora (circa an. dccciv) Erardus et Albertus magnis Boicam virtutibus irradiarunt. Fratres fuisse, et in Hibernia natos accepimus, etsi de utroque aliis aliter visum. Id constat, illum Episcopatum Ardahadensis, hunc Cassellensis honore et onere sponte posito, peregrinari instituisse. Roma primum religionis nostræ arx adita: Treviros inde digressi apud Hyldolphum fratrem suum, ejusdem urbis Episcopum tandem hæ-*

Celebris me-
moria.

B. Alberti
sanctitas,

sere,

EX VARIIS.
peregrinatio.

sere, donec eo fati functo, vel monasticen amplexo (utrumque enim traditur) omnium animos oculosque in se conversos animadverterunt. Ergo iterum ad suas artes et prima consilia versi, imminentes capiti suo mitras, et exosos honores fuga declinarunt; et Erardus quidem Reginoburgi substitit, Albertus longius abreptus, loca nascentis Dei lacrymis, et morientis sanguine sparsa venerabundus obiit, septem sociis comitatus, ex quibus Guillipatricium in Palestina sepelivit: Salisburgum reverso mors Joannem etiam abstulit; Reginoburgi denique etiam de Erardi fato cognoscit: quo nuntio vehementer commotus, inundare tumulum lacrymis non desiit, donec, pro magno munere, e vita missionem impetravit, exiguo ab Erardo intervallo conditus. Erardi fama tum admirandis rebus plurimis, tum maximæ Otiliæ, quam cœcam natam tolli educarique pater vetuerat, lucis aspiciendæ facultate impetrata, inclaruit. Hæc ille, quibus consentanea scribit Hundius.

Cujus uterque fuerit.

6 Tria de iis controversa sunt, qua orti gente, quas receperint Ecclesias, qua vixerint ætate. Traditur eorum frater fuisse Hildulphus, sive Hidulphus, Trevirorum Episcopus, de quo xi Julii. Hunc Brauerus lib. 7 *Annal. fide vitæ* ms. elaro Noricorum genere ortum scribit. Nos quoque ejusdem vitæ geminum nacti sumus exemplar; in altero, quod est Monasterii S. Maximini Treviris, diserte Nerviorum claro ortu genere dicitur; in altero, quod est collegii Paderbornensis Societatis Jesu, Nierniorum, forte legendum, Iverniorum, sive Iberniorum. Hundius quoque ex Iberniam Scotos agnoscit. Raderus explicatus, tom. 1 *Bavariæ sanctæ*: Ferrunt alii S. Erhardum et Hildulphum Albertumque ex nobili Boiorum creatos sanguine, alii Nervios, alii Noricos qui cum Boiis iidem sunt, alii domo Scotos fuisse tradunt, quod M. Velsero placet. Et legi in ms. codice Montis, S. Erhardum Scotum appellari, ac post pauca: S. Hildulphum non pono, quod dubia fide scribatur Boius, etsi Aventinus Boium affirmate tradat. De Alberto vero: Et hic e Scotiæ tenebris in Germaniæ lucem prodiit. In animadversionibus ad volumen 1, post volumen 3, editis, rursus asserit Erardo patriam fuisse Iberniam, seu veterem Scotiam, ac filium fuisse Regis Iberniam; Hildulphum vero ejus germanum fratrem natu minimum, mendose a nonnullis Boium appellari. Postea tamen subdit, prodiisse nuper in Gallia vitam S. Hildulphi, ubi diserte in Bavaria natus affirmatur; sed id certum non esse. Christophorus quoque Phreislebius S. Erhardum natione Scotum fuisse scribit. Ex his liquet, probabilis videri, sanctos hos Antistites ex Hibernia, sive Scotia veteri oriundos; id tamen non esse omnino indubitatum. Sed quid sibi illud vult, quod in priore vita, et veteri Breviario Ecclesiæ Augustanæ, dicitur Erardus Narbonensis gentilitate, Nervius civilitate, genere Scoticus? An in Gallia Narbonensi Hibernis parentibus natus! an parente vel utraque, vel altero saltem, e Gallia oriundo genitus in Hibernia? Initia enim ea ætate Gallos inter atque Hibernos, seu Scotos, sæpius connubia fuisse, ut ix April. de S. Waldetrude, ejusque conjugis S. Vincentio Madelgaro xiv Julii dicemus. Quod civilitate Nervius appellatur, videtur apud Nervios Galliæ Belgicæ populos vel litteris institutus, vel in Clerum fortassis ascitus; unde Hildulphus Nervius habitus sit. Secunda vita ab anonymo scripta, non Scotum, sed Gothum e Gallia Narbonensi asserit. Recte Hundius: Propter antiquitatem temporum, ac scriptorum penuriam, illorumque discordantiam vix aliquid certi tradi potest.

Ubi Episcopi fuerint.

7 Erardum atque Albertum Reginoburgenses Episcopos fidenter asserit Aventinus. De Erardo suffragantur aliquot antea citata Martyrologia, atque auctor libri qui Panis quotidianus inscribitur. Negant Hundius, Raderus, alii. Longius abesse a vero videtur quod Auctor 2 vitæ, Martyrologium Germanicum, Phreislebius tradunt, Trevirensis quoque Antistitem fuisse.

Hundius, Raderus, Brauerus, Ardakadensem, sive Ardahadensem Episcopum fuisse Erardum, Albertum Casselensem existimant. Est Ardaka, sive Arlaha, vel Ardraha, vulgo Ardagh urbs Hiberniæ Episcopalis, sub Archiepiscopo Armacano, in Comitatu Longfordensi, haud procul a Lacu Regio, sive Rigio, quem Sineus fluvius efficit, ad Septemtrionem occidentalis Mediæ. Casselia vero, sive Cassilia, urbs est Momonia, in Comitatu Tipperariensi haud procul a lava Swiri, sive Seweri, nobilis fluvii ripa, nunc Archiepiscopalis. An vere earum Sedium hi sancti viri fuerint Antistites, an solum consecrati, ut exteris populis, ad quos convertendos profecturi erant, præsentius auxilium afferrent; haud habemus pronuntiare. Hoc ejus ævi moribus, illud S. Hildulphi eorum germani facto consentaneum. Si antequam S. Bonifacius in Bajoariam veniret, hi vivere, non esset abs re suspicari, Erardum munia Episcopalia Reginoburgi exercuisse, veluti adventitium, non proprium ejus Sedis Episcopum.

8 Difficilius de eorum ætate quæstio est, quamque decidere nos hic nequaquam posse fatemur. Breviter discrepantes aliquot chronologicos characteres proponemus, eos accuratius in Hildulpho, si lux interea certior affulserit, discussuri. Ac primum Conradi a Monte puelarum (qui negligentius chronologiam, ut infra patebit, expendit,) haud magni facimus auctoritatem. Quamquam utraque prior vita, et, ut dicimus, Brauerus quoque sub Pipino Rege floruisse scribat, uti et Brauerus, qui Hildulphum circa an. dclxxix, mortuum ait. Phreislebius vult Constantini vi tempore Erhardum litteris institutum. Illud ab omnibus traditur, S. Otiliam a S. Erardo baptizatam et illuminatam; et S. Hildulphum ejus fuisse vel fratrem, vel saltem æqualem. Ex utriusque ætate statui de Erardo potest. S. Otilia filia fuit Adalrici Eticonis, sive Aticonis, qui filius dicitur fuisse Leudesii, filii Erchenoldi. Obiit Erchenoldus circiter an. dclx, filius ejus Leudesius, qui et Leuthericus, anno dclxxvii, post mortem Childerici Regis fit Major domus, ac paullo post ab Ebroino perfide trucidatur. Athicus, sive Adalricus, ejus filius, regnante Childerico uocem ducebat Berswindam, filiam sororis S. Leodegarii, sororem Reginæ. Ob hanc causam consanguinitatis, ut dicitur in fragmento historico Auctoris incerti, præfixo Alberti Argentinensis chronico, relatoque, ab Andrea du Chesne tom. 1, scriptorum historiæ Francicæ, a præfato Rege Ducatum Germaniæ adeptus est, habuitque sedem in villa regia Ehenheim, et in castro quid Hohemburg nominatur: genuitque filiam a nativitate cœcam, nomine Odiliam, quæ a S. Herharo Ratisponensi Episcopo, et Hildolfo Treverensi baptizata, in sacro fonte visum recepit. Hinc patet ad Pipini Regis et Caroli Magni tempora non posse hanc baptizatæ Odiliæ historiam referri. Vitam ejus dabimus xiii Decembris.

Quando vixerint.

Quando S. Odilia, quæ ab Erardo baptizata.

Odilia parentes.

9 In duobus mss. codicibus Trevirensi et Paderbornensi, ante citatis, dicitur S. Hildulphus Episcopus Trevirensis factus, Ansigiso filio S. Arnulphi publicis utilitatibus invigilante; mortuus vero an. dccviii, v Id. Julii, tempore Justiniani junioris. Quæ vero de ejus in administratione Mediani monasterii successoribus, ejus vita scriptor refert, eandem plane ætatem confirmant. In vita quoque S. Deodati Episcopi Nivernensis apud Surium xix Junii, dicitur S. Hildulphus ei per familiaris fuisse; eique supervivisse annis xxviii, obiisse vero Deodatus an. dclxxxix, xiii Kal. Julii, die Dominica, Indict. 7. In vita S. Florentii Episcopi Argentinensis vii Novembr. apud Surium (et consentit Guillimannus in historia Episcoporum Argentinensium) dicitur Arbogastus, Florentius, Hildulphus, tempore Dagoberti Regis e Scotia venisse.

Quando vixerit S. Hildulphus.

10 In contrariam partem facit, quod in eadem ms. vita dicitur Weomadus S. Hildulphi in eremum abeundi successisse. At constat, teste Wandelberto in vita S. Goaris apud Surium vi Julii, Weomadum se-

disse

AUCTORE
PAULO,
EX MSS.

adolescentiæ, crevit spes juventutis, gaudium senectutis, ordinis regula, clericatus gloria, divitum admonitio, divitiarum despectio, pauperum consolatio, paupertatis dilectio, visus cæcorum, auris surdorum, claudorum pes, pater pupillorum, viduarum adiutorium, fortunæ blandientis obstaculum, adversantis provocator, carnis refrenator, spiritus assectator, ac proverbiorum penuria, totius virtutis armarium, ac sancti Spiritus electum vasculum. Crevit ipse in robur corporis, crevit in ipso robur virtutis. Didicit jam irasci vitiiis, tentationibus occurrere, pugnare cum desideriiis, jejunia non horrere, despiciere nuditatem, contemptum habere vestium: jugulare superbiam, humiliare gloriam, gulam castrare, dare mutuum amicis, ignoscere inimicis, non acquiescere detrahentibus, afflictis compati, pro miseris viscerari, congaudere gaudentibus, flere cum flentibus, divinis laudibus adesse, honorum cotibus interesse, de omnibus quærere, nihil negligere. Talibus igitur insistentis vestigiis æternæ vitæ semitam ingressus est, nec retardabat eum tantum ætas infirmior, quantum incitabat voluntas promptior.

Mortificatio sui:
7 Cum vero lustrum exagenale primitus egressus est, beatus vir Erhardus, evacuans omnia quæ erant parvuli, virilis animi robur arripuit, diligendo timens Dominum, timendo diligens proximum, mundialibus abstrahere, divina venerari, pernoctare in orationibus, intendere psalmodiis, compunctione lavari, tædere jam carnalia, suspendi ad æterna; et quo plures utuntur ad voluptatem corporis, usus est ad necessitatem. Non eum lenocinantis favoris aura moverat, non blandientis fortunæ sapor illexerat, non tulit ab eo victoriam acedia, non obcecabat eum unquam avaritia, non oblocavit eum desperatio, non inquietavit illum murmuratio: corpus subjugabat spiritui, spiritum pietati, pietatem ascripsit cœlesti. Odovit jam membra carnalia, inexorabilesque inimicitias carnis et spiritus, quas continuata rebellio renovat: donec jam fatisciente corpore jejuniarum, vigiliarum, totiusque fatigationis continuatione spiritus in eo dominium adeptus est.

Sacerdotium.
8 Postquam vero Presbyteratus ascendit gradum, summum etiam cœlestis scalæ gradum ascendit; jam ex continuo usu non sentiens laborem, sed ex usu laboris resumens consuetudinem. Ad altaris enim consecratus ministerium seipsum vivam hostiam in ara Crucis immolavit, jam secundum Apostolum non conformatus est huic sæculo, sed renovatus spiritus mentis, probans semper quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens, et perfecta.

Rom. 12. 2.
^a Teutonice Er, vel Belgica diphthongo Eer, honorem; hard, sive herd, fortem aut robustum significat. De hac nominis notatione vide cap. 1, vitæ 3, per Conradum infra.

CAPUT II.

Profectio ad S. Hildolphum.

S. Hildolphum in eremo visit.
Interea B. Hildolphus, et ipse par Ecclesiæ luminare, Trevirensis Episcopatus cathedram possedit, vir non minoris scientiæ quam et meritum: quorum quid in eo non maximum fuerit necdum satis comperitum est. Nam ambos et præcellere nobilitate, ac nobiles scientia, scibilesque meritum fore oblivionis comedine non latet memoriam. Qui venerandus vir cum non paucis diebus sanctam sancte rexisset Ecclesiam æstuans non minime solitudinis desiderio, ubi sine populari tumultu soli vacaret Domino, quam invitatus accepit, sponte deposuit curam regiminis, securioris amore divini serviminis, cujus jam adulta fama cum longe lateque opinionis suæ odorem sparsisset, beatus vir Erhardus, ipse quoque pari Episcopatus infula decoratus, visendi fratrem adventit gratia, quem cum in partibus a Vosagi offendisset pro Christi amore jam eremizantem, post communis oblationem orationis, et cœlestis pignoris caritatem,

scilicet libationem osculi: Ecce, inquit, frater et carnalis et spiritualis ministerii communis ordine, diu quæsitum et optatum obtines locum; utere nunc in bono desiderio, et alere fame in divino servitio. Non tibi quasi vetus lassumve divini amoris obdormiscat studium: sed expergiscere, evigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple, sobrius esto. Cum hujusmodi non pauca in aures audientis effunderet, mansit ibidem diebus sat multis Christique favente pietate, sicut Romana testatur historia bibliotheca, b auctore quidem sancto Papa Leone, qui nonus sui nominis sanctam Romanam rexit Ecclesiam, quatuordecim ibidem monasteria construxerunt, ille septem, et septem ille. Nam cum essent genere nobiliores omnique funditus abnegassent patrimonio, in terra peregrinationis et vitæ merito et labore proprio perquisita, divino cuncta mancipavere servitio.

b Monasteria extruunt.
10 Inde beatus vir Erhardus proprio consulens ovili, valedicens fratri, sanctisque affatus adhortationibus Bajoriam prædicandi gratia ingressus est. Tempore illo regno Francorum præfuit Pipinus, pater Magni Caroli, sub quibus viris cœlestis exercitus non minima pars Domino militabat. Nam diversi flores virtutum sub his Regibus per tota regni Francorum loca floruerunt, magnæque famam opinionis longe lateque sparserunt. Eo vero tempore inter famosos beatus Pater Erhardus famosissimus effectus est. Nam hic cum et genere præcelleret ac scientia, merito tamen longe præstantissimus habitus est. Mundo enim mortuus, quamquam adhuc spirabile gerens corpuseculum, castitate virgo, Sacerdos ordine, paupertate monachus, professione Confessor, laboribus Martyr, legatione Apostolus, munditia carnis Angelus, nullius gradus detrimentum passus est, seipsum negligens, aliis providens: quæ sua sunt non quæsivit, sed quæ alterius. Non enim æmulationis exarsit flamma, non perperam quidquam operatus est. Irritari nesciebat: proximo malum non cogitabat. Non ad metam præsentis temporis super iniquitate gavisus est, sed semper congaudebat veritati, omnia sufferebat, omnia credebat, omnia sperabat, omnia sustinebat. Convaluit in eo scriptura dicens: Si quis diligit me sermonem meum servabit, et pater meus diliget eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Quia ergo Dominum diligebat, non tantum verbo et lingua, sed opere et veritate e. cævernulas in æthereos meatus liber ire spiritus optat, doluit carcerem, regnum quærere, et quasi gravi diutinoque fessus onere, deposita sarcina respirare, suspirat ad æternam patriam.

Joan. 14. 23.
^a Sapius in vitis SS. mentio fit saltus Vosagi, Vosaci, Vosegi, Voseci, Vasaci, qui partem Lotharingiæ complectitur, ut distinctus alibi dicitur.

^b Hoc scriptum S. Leonis ix non vidimus. Bulla fortassis quæpiam fuit. De SS. Wolfgangi et Erardi elevatione et translatione, c Videtur aliquid deesse.

CAPUT III.

S. Odiliæ cæcæ baptismus, illuminatio.

c
Verum ne muta prorsus tot sancti Patris obmutescerent merita, quantæ fuerit æstimationis apud se, foris prodeuntibus ostendit miraculis. Nam eo tempore Duci Etichoni filia cæca nascebatur: quo comperito pater erubescens, execrabilem in filiam dedit sententiam, scilicet ut capite plexa relinqueret vitam. At cum materna super filia quaterentur viscera, patris crudelitatem matris frustrabatur pietas: datamque nutrici filiam in monasterio Palma secreto eam nutriripræcepit. At memor Dominus operum suorum, salvandæ scilicet filiæ et matris consolandæ; demonstraturus, quod nec ipsa puella peccavit, neque parentes ejus, sed pro gloria Dei tantum, ut manifestarentur opera Dei in illa illuminanda dilecta, dilectum illuminatorem præordinavit. In partibus ergo Bavaricæ

riae coelestibus intento B. Erhardo revelatum est, ut ad Rheni fluminis partem repedaret, puellam baptizaret, ac caecam illuminaret. Qui jubentis vocem obedientiae pede secutus ad destinata pervenit loca. Quaesitam ergo et oblatam cum vidisset puellam, genas rigatus lacrymis, cum gravi suspirio manus oculosque levavit ad Deum, cumque diu multumque tacita prece cordis divinam laudaret, magnificaret, ac benediceret clementiam, tandem in verba vocem subministrans: Lux, inquit, vera, Jesu Christe, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, pietatis tuae rorem instilla famulae tuae, corde corporeque illum illuminans. Deinde post fidei sacrae rudimenta dato nomine, pro gestu rerum, Othilia, quod interpretatur a Deo sol, cum sacrae fontis eam immergisset unda, et post cetera dixisset, ipse te illuminet in anima et corpore; (O virtus admiranda, sanctique Patris merita!) secundum vocem ac voluntatem in terra petentis, virtus agebat in caelo praesidentis. Nam haec ignota fenestras frontis lucis irrupit jucunditas, et Deo vero sole illuminante per impositionem manus S. Erhardi plenam nativitatis perfectionem tandem puella sortita est. Fit gaudium ingens circumquaque miraculum cognoscentium: pater ad caelum laudibus tollitur, puella beatificatur, mater consolatur, virtus divina praedicatur.

12 b Sed quia in B. Hildolphi vita scriptum est, ipsum eam baptizasse, istumque sanctum virum eam de fonte levasse, negligenter hunc locum relinquere visum non est, sed admonere, quid horum verius sit, de Sanctae Othiliae vita querendum. Ita enim de sanctorum meritis virorum scribendum videtur mea parvitati, ut laus Dei ex eorum praedicetur meritis, et non ex nobis, non, inquam, ex mendacio scribentis, sed ex virtute promerentis. Sed revertamur ad cetera.

13 Suscepta de lavae sancta Virgine, sanctus vir Dei omnipotentis adorata clementia, laudeque debita pro tanto reddita miraculo, (quippe cum testante sacra Evangelii historia a saeculo non sit auditum, quia quis aperuit oculos caeci nati, nisi Christus filius Dei) consolatus sanctam virginem, sanctoque tectam velamine osculatus est, jam reversurus ad propria. Cum vero duram patris cognovisset sententiam, quam super interficienda dederat filia, Pater spiritualis contremuit, et magnitudinem expavescens tanti facinoris, et commiserando puellae miseris, misso legato pro reconciliando patre cum filia, monuit ne tales diabolo daret se accusandi occasiones; adjungens, si propter caecitatem, quam culpa non meruit, prius exosam habuerit; jam propter sanitatem, quam vera salus Christus reddiderit, diligit; intmans etiam si salubris consilii spreverit monita, dignas praevicatorum poenas incursum.

14 Interea beatus Pater Erhardus jam exosus membra mortalia, cupiens dissolvi et esse cum Christo, totum de praesentibus animum ad futura transferebat, de temporalibus ad aeterna, de visibilibus ad invisibilia, de non manentibus ad permanentia. Quoties et quali gemitu decantabat versum istum: Quando veniam et apparebo ante faciem Domini? In tempore quippe novissimo jam positus aetatis, omnem estimavit diem pro taedio. Saepae secum loquebatur dicens: Quando me de corruptionis hujus liberabis angustia? quando corporei carceris educes miseria? quando satiabis spem meam? quando mihi manifestabis gloriam tuam? quando sciam placeatne tibi laboris mei devotio? quando videbo, quo me examinabis judicio? Quod est premium, de quo dixit Apostolus, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus diligentibus se? Ita quidem secundum Apostolum praeteritorum obliviscens, et in futurum se extendens in Christo Jesu mundo se crucifixit, vitis et concupiscentiis. Videres hominem, jam velut in agone po-

situm, totius vitae suae cursum rememorantem; jam quasi ad tribunal judicantis astantem, scuto spei contra omnem desperationem se protegentem; jam scire volentem, quid sit astare divinis obtutibus, non gravari terrenis cogitationibus, interesse Angelicis coetibus; quae sit vivendi sine pastu possibilitas, quae spiritus sine corpore qualitas, quae continuatio divinae laudis sine labore, sine fastidio; vel quae sit justae speranda mansio. Ad quod videbat vel audiebat viluit, sola spe futurorum viguit, soloque motu corporis adhuc vividus, de cetero erat mortuus. Clausis quidem oculis cordis mundum ingressus est, auctore scilicet Spiritu sancto, jam pedem ponens in caelesti introitu. Appropinquabat interim hora felicitioris transitus, cum beatus Pater Erhardus aliquot diebus infirmitate gravi praeventus, ex ipsa valetudinis inaequalitate spei majoris et certioris viguit abundantia, cupiens jam dissolvi et esse cum Christo. Tum tandem se peregrinum cognovit, et exulem caelestis patriae, fervens desiderio, cum videret membra terrae debita se relicturum, et corruptibile corpus egressurum. O quoties et quam ex intimis trahens suspiria victorem mortis sibi vocavit in adiutorium? quoties manus a mundialibus alienas cupiditatibus ad caelestis plagae regionem extendit? quoties oculos mundo clausos ad aeternae disciplinae reverentiam aperuit? in corde spem, in lingua Christum, in oculis reverentiam, in manibus applicationes frequentabat.

a De hac vocis Othilia significatione agemus ad cap. 2, vitae tertiae per Conradum, lit. A a.

b Vide ad vitam tertiae cap. 2, lit. B b.

EPILOGUS LIBRI I.

Præceptis tuis parvi, beatissima Christi Virgo et mater orphanorum et pupillarum ac viduarum, totius nobilitatis decus, ordinis exemplar, virtutis scala; itaque animum induxi quoadusque superest calidus in me et spiritus Dei in naribus meis, non saltem quod imperas tu, tecumque manentes agni caelestis sequaces, non vel pro posse persequi; sed ipse quaerere, niti, cupere, si quid tante pietati studentibus possim placitum ostendere. Parvitem ergo servitii devotionis ardens flamma meum majorabit apud vos studium et voluntatem quibus nec placet quod ordine caret nec quicquam ordinatum displicet. Ad voluntatem igitur et jussionem tui, tuarumque filiarum, quas sanctae conversationis lactas institutione, beati Patris Erhardi vitam corporis usque ad depositionem percurimus, minus quidem congruenter, sed quam devotissime potuimus. Libellum ergo secundum eudentes, orationum vestrarum auram per Austrum Paradisi flantem contra sudorem invidiae detractionisque deposcimus, contra quae scilicet aliquid audere hortatur animus. Virus invidiae corde fellosa hamum detractionis labio gestat mortifero, pacem verbo, corde vibrat gladium. Nam qui aliis detrahit apud te, malum idem loquitur ipse aliis de te. Sed quid faciemus? Clamemus cum Psalmista: Praecipita Domine, divide linguas eorum, quoniam vidi iniquitatem et contradictionem in civitate, et iterum: Descendant in infernum viventes, quoniam nequitiae in habitaculis eorum. Sed nec ego ad te, ad tuasque filias, in quibus solis nunc temporis virtus posuit habitaculum, ac ceteris despectis, dico amicis, invidiae te dignam, in sudo laude. a.

a Nunc aliquid inest mentium.

LIBER II. DE MIRACULIS.

CAPUT I:

S. Erardi variae apparitiones.

Secundum de signis quae ad tumulum ejus facta sunt librum exaramus, a testes habentes, aut qui ipsi viderunt, aut quibus videntes detulerunt, nec a vetusto

AUCTORE
PAULO,
EX MSS.

S. Othiliam
baptizat,
eique caecae
visum im-
petrat.

a

b

Patrem Othi-
liae redarguit.

Psal. 41. 3.

Anhelat ad
mortem.

1. Cor. 2. 9.

Phil. 3. 13.

Psal. 54. 10.

Ibid. 16.

a

Præfatio libri

2.

AUCTORE
PAULO.
EX MSS.

sto collectos tempore, sed adhuc viventes in corpore. Adeste, favete precibus, ut si quid forte superbia garrat, humilitatis vestrae virtus defendat.

2 Beatus Pater Erhardus postquam caelo spiritum, terrae vero quod suum erat reddidit, dignae memoriam aestimationis miraculorum evidentia consecutus est, sed nos antiquitate repudiata, ea tantum quae celebra terminatim adhuc diffamat novitas, promere conemur.

b
c
Crescit lin-
teum e sepul-
chro S. Erar-
di.

d

3 b B. Wolfgangi Episcopi temporibus erat quadam sanctimonialis, Beati vero c Udalrici Episcopi sororis filia, Kunigundis nomine, quae custodiae praerant Ecclesiasticae, totius quidem et ipsa probitatis et perfectionis consecuta culmen. Cujus in temporibus linteum, quo beati Patris corpus involutum erat, crescere cepit de tumulo, quasi jam d in clamosa protestaretur voce, indigna tam parvuli sepulchri latebra contegi, quem sibi consocium gauderet militia caeli. Ad custodes Ecclesiae (nobis idem retulerunt, qui utrosque noverunt) dum ecclesiae pavementum tergendo vererent, quoties ad sepulchrum sancti pervenerunt viri, linteamen de terra videntes extare, linteum aliquid vetustate corruptum credebant, et negligenter abrumpebant. Quod cum non semel, sed saepius fieret, crux lignea quaedam, quae adhuc in eadem servatur ecclesia, quam et nos vidimus, cum adhuc juxta Beati Patris sepulchrum staret, flevisse dicitur. Quid enim impossibile tibi Deus omnipotens, qui et nostra memoria caput crucifixi prope sepulchrum astantis, de dextera declinabas in sinistram? Et dixit ad praedictam Virginem: Interminare custodibus, inquit, ne ita negligenter abrumpan linteamen, quod de sepulchro hoc extare vident: sub hoc enim jacet tumulo, qui non minima aestimationis creditur coram Domino: quod illi quidem tam negligenter abrumpunt, virtutis ejus indicium est, non casus. Hic si quaerat aliquis, quidnam causae fuerit fletus iste, quia cetera nobis abscondita sunt, magnitudinem peccati custodum aestimamus designasse, qui et negligenter peccaverunt, et vitam grandi delicto obstringentes peccasse se nescierunt. Sed beata virgo quae divini testimonii meruit audire sententiam, in stuporem conversa, postquam ad se rursus recollegit spiritum, divini testimonii consolata robore, secure quod audivit praedicavit ubique Evangelicum secuta praecipuum, quod dicit: Quae in aure auditis praedicare super tecta. Post quae verba concurrunt multitudo fidelium, et attestatum divinitus sepulchrum, quantum prodesse possit adjutorio, aestimantes divino testimonio. Et vere quidem pensandum est, singularis eam fuisse meriti, cui nec Angelicum venit in testimonium oraculum, nec alicujus dubium visionis somnium, sed vera voce per divinam imaginem praesentis ad praesentem colloquium. Quare Beate Pater aeterna gratulare laetitia, cum in medio dicentis et audientis, jaces ipse tacens, et divini colloqui testimonium habes. Et bene quidem per Crucem habes testimonium, qui mundum abnegans crucem tuleras ad sequendum Dominum: pro nostris igitur subvenito reatibus qui brutilitate cordati sumus, cum divinis merueris per lignum aridum testificari vocibus.

Aperit monia-
li crucifixus
S. Erardi me-
ritum.

Math. 10. 27.

4 Eo tempore B. Wolfgangus sancti viri tumulum frequentare cepit secretiori semper accedens tempore, supervicturus congaudendo gloriae. Sed cum nocte quadam secretius post matutinarum sollemnia multis lacrymis ac precibus sanctum virum juxta sepulchrum ejus orans alloqueretur; Beatus illi astitit Erhardus, et ait: Frater, secretum doloris mei tibi denuncio, quod te frater advertere jubeo. Tua quidem opera Deo placita sunt, teque correctorem Pastoremque verus Pastor Jesus Christus huic loco gregique praeposuit, ideoque si prudenter officium tuum, ut cepisti, peregeris, aeternum laboris tui recipies praemium; scito autem, frater, quod mo-

S. Erardus
apparet S.
Wolfgangi,
jubetque mo-
nasterium in-
ferius refor-
mari.

nasterium hoc, quod Deus omnipotens meae requiei praestitit, multis contaminatur sceleribus, et inhabitantium monialium peccatum multipliciter reclamat meis precibus, quas pro earum negligentiam multis modis effundo saepius. Dudum jam ipsarum lacrymis commotus, fudi preces ad Dominum, sed quia carnalibus patenti feditatibus, non ad iudicium delati sunt earum gemitus. Et ego, frater, non minima conficior hac pro re tristitia, quia victus sum tot scelerum reclamazione, ne possim eis prodesse supplicatione. Quoties ergo tremendi iudicis procumbo genibus! quoties emendatiorem vitam promitto pro peccantibus! quoties duram vindictis distuli sententiam! quoties confratres meos adduxi in preces! Tentata sunt omnia, omnia facta sunt. Et quid ego miserae congregationi faciam amplius? aut quibus precibus agam ante tremendum omnipotentis iudicis vultum pro tot luxuriantium feditatibus? sed, quae nunc inest, velit profiteri, recipiatur; sin autem, omnino quod nunc sunt destrue, nec ultra contaminari locum istum patere. Tunc temporis quippe Canoniarum erat in eodem loco professio, ac carnalis petulantiae non minima fiebat confusio, adeo ut, cum ad arctiorem vitam cogerentur, aliqua ipsarum monasterium reliquerint, et fornicatoribus prioribus adhaerent. Sed attendenti mihi talia Beati Patris occurrit clementia ac valentia: clementia, qua semper et indefatigabiliter oravit pro peccantibus; valentia, qua exauditus est ante Dominum, ut si vox posset prohibere, vinceret vitium virtute, pro ea stabiliens monasterium. Post haec verba B. Wolfgangus coelesti obediens voluntati, ea quae jussus est, implere cogitavit, et modis omnibus, quibus potuit, festinavit. Peractis autem a B. Wolfgango, quae Dominus disposerat, et vir sanctus rogaverat, postquam professionis districtio locum prius contaminatum emaculavit, totius virtutis cepit germen florescere, Paterque sanctus extinctis vitis, signis radiosis cepit elucescere, ac si e auretenus diceret sibi servientibus: Quoniam vos mecum, et ego vobiscum.

Fuit deinceps ibi miracula.

e

a Hinc de Auctoris aetate fieri conjectura potest.
b Ejus vitam dabimus 31 Octob. c De S. Udalrico, 4 Julii.
d P. Joan. Gamanus legendum censebat: in clamosa, id est tacita. e In ms. erat auretevenus.

CAPUT II.

Varia in ejus ecclesia facta miracula.

His diebus fuit quaedam matrona de mundi naufragio ad Dominum conversa, quae continuando vigiliis et lacrymis, infirmitate praeventa, quam medici albuginem oculorum vocant, apertis oculis nihil videbat. Inde jam ad preces frequentior ac sollicitior praedicti Patris frequentabat sepulchrum, in infirmitate gravi postulans suffragium. Eia, inquit, Pater sancte, quid miserae mihi futurum est, quae vivo vultu, visu mortua lucis divinae patior dispendia? si mundum inhabitarem, esset quod pro recuperanda salute donarem medicis, vel saltem qui manum daret permanentibus in me tenebris; nunc ad te confugiens, et his quae in mundo reliqui, careo, et sola membra, quibus tibi servire debui, perdidit: clamanti ergo saepius et importunis agentis precibus, tandem aliquando Beatus Pater Erhardus astitit, eique dixit: Molesta mihi es, o mulier, quae a me petis salutem, cum nemo ante a majorem suum aut faciat quid, aut debeat. Sed si vis illuminari, septem pedum spatio a meo sepulchro procumbe; ibi invenies qui te illuminabit. Verba quidem obscura sunt, sed rerum fides manifesta: ubi enim jussa est, venit, procubuit, et vidit.

Caca illuminatur.

a

6 Esset quidem in dubio, quod dixit ad eam Sanctus Pater, si certiori manifestatione fidem non erigeret

*Energumentis
liberatur.*

b

c

geret credulitas. Nam per idem tempus dæmoniacus quidam ductus in eandem ecclesiam, ut pedibus pavementum attigit raptus impetu in sublime, suspensus est in aere, testatus propter eorum sanctitatem, qui in ecclesia præfata jacerent, se requiescere non posse. Jussus vero corpusculum quod inhabitabat egredi, ad ostendam cogentis eum *b* vim fecit corpori. Nos vero etsi qualicumque fama veracium attestante cognovimus, silentium tamen in pluribus æstimantes cautius, illi, quem nobis Deus ibidem patrocinari ostendit, totum asseribimus. Et quis scire poterit, utrum tantæ sanctitatis dignitas obumbratorie de sancto viro prædicetur? an sint etiam aliqui commanentes ibi, magni apud Deum meriti, ut et veterum asserit memoria? Res quoque manifesta: Juditha Ductrix, quæ idem *c* auxit monasterium, dum iret ad sepulchrum Domini Hierosolymam, ut Reges solent, plura vel aperte vel abscondite vel ossa vel corpora conquisivit, quæ ubi terrarum, vel ubi in præfata conderet ecclesia, nec ipsa sciri voluit, nec quisquam nos docere potuit. Ipsa vero quia humata est in ipsa ecclesia, evidenter edocet in illum locum solum maxime studuisse, ubi notum fecit humari se voluisse. Hæc nos de ea strictim, quamquam plura digna vel memorata vel memoria dicere poterimus; nam quæ Deus celare voluit, et nos celare volumus; sed nec ad hæc dicenda stylum acuumus: tanta namque, taliaque propter beatum Patrem fieri credimus, quem Deo disponente corporaliter eodem loco requiescere cognovimus. Atsi quæ fiant occultius, divinam clementiam in beato Patre cur fiant, quando sibi placuerit, ostendi nobis petimus. Et vere si condignis insudabimus operibus, sicut quondam de eo absconsa non habemus in propatulo, sic etiam potens est Deus adhuc majori eum extollere titulo, sed revertamur ad cetera.

*Manus arida
sanatur.*

7 Manu erat arida quædam mulier, quæ ad sepulchrum ejus in die natalitia propius devenit, salutem petiit, exaudita est, revixit manu. Sed cum sanabatur, tanto cum fragore manus resiliit, ut omnes in quacumque parte vel angulo starent ecclesie, resilientem manum audirent et miraculum factum cognoscerent. Non aliis hæc omnia testibus cognovimus, quam qui ipsi viderunt vel audierunt. Quid ego varias virtutes referam? Quam præsens sit omnibus in adiutorium sibi servientibus, placet documentum ali-quod proponere, ad solidandam spem eorum, qui sancti Patris toto corde querunt suffragium.

*Tres in pro-
fundum pu-
teum lapsi,
illasi educti,*

8 Fons est juxta prædictam ecclesiam, quem ipse dilectus Pater fodit suis manibus, sicut erat ei moris omnibus locis, ubi per tempus aliquod mansitabat. Fons iste non minus quinquaginta pedes habet in profunditate, vel eo amplius, quod et nos visu probavimus. Et cum tantæ sit profunditatis, cadentem tamen ministrum sanctarum Virginum ibidem manentium sinu suscepto placido. At querentibus eundem, non solum vivum, sed et nullum signum casus tanti monstrantem representavit. Accurrunt ergo qui videre cadentem: quis enim vel fragmentatim non potius collisum, quam totum inventurum se crederet, cum in tanta putei angustia lapis eum lapidi redderet? Sed extractus cum rediret ad superna, primo et ipse ratus periculi magnitudinem, postquam mente recepta, omni se vidit alienum periculo, quam attentissimas grates omnipotenti Deo et sanctissimo Patri Erhardo agens, multum secum eventum rei miratus abiit. Nos quoque signi tantum paventes effectum, tantæ facultatis dicimus mortuum suscitare, quam vivum ne moriatur servare. Sed et idem secundo, tertio, in eodem fonte factum est: secundo in muliere gravida, quæ eodem cadens, sana inventa, et extracta est, in laudem et gloriam omnipotentis Dei et sanctissimi Patris: tertio in puero, de quo scribere volumus plenius. Et ut mireris amplius, toties in tantam pro-

funditatem ceciderunt, et sani redierunt: merito utique. Quis enim in illo fonte mortem inveniret, quem ad vivorum salutem salutis amicus præparavit?

9 Mulier erat quædam (quæ etiam adhuc vivit) utraque manu, brachio, et crure contorto, monstro similior quam homini. Pars dimidia ejus in Bohemia ad *d* S. Wenceslaum curata est, dimidia ad sanctum Patrem Erhardum humanæ formæ restituta. Hanc nos mulierem vidimus, ipsam interrogavimus: confessa est cum magna veneratione, partem etiam curatam ostendit.

AUCTORE
PAULO,
EX MSS.

d
Contorta bra-
chia et pedes
curati.

10 Quidam etiam diabolica instinctus persuasione, equum furatus, cum latere non posset quod fecerat, ad sancti viri venit sepulchrum, et oblato denario celari rogavit delicti excessum. Oratione fusa, cum ad ecclesiam rediret januam, denarium, quem obtulerat, secum portavit: rediit, reportat, reponit: egreditur, secum portat: regreditur, orat, exit, denarium toties oblatum secum portat, miratus et timens: statim ut ecclesiam egreditur, occurrunt qui reum tenerent. Ut possit aperte intelligi, virum sanctum respuisse oblationem, eo quod culpa ejus non haberet celationem.

*Donum furis
respiat San-
ctus.*

11 Quoties visus sit in sancta ecclesia, in qua requiescit corporaliter, si velim dicere, fastidiosus lectori. Quoties luminaria de caelo ardentia in eandem ecclesiam descendant, si quem celestium tenet reverentia, custodes percunctetur ejusdem ecclesie, qui et sub grandi attestazione affirmant sæpe eum vidisse ad altare, quod ipsius sepulchro contiguum est, stantem, et Episcopali cantantem apparatu: quorum unus, qui ceteris dormientibus vigilabat, et serviebat frequentius, cum gausape verteret die quadam altare, ceteraque juxta, de pede Crucifixi, quod supra idem magna positum est altitudine, denarius ante verrentem decidit, ab eo quidem loco, ubi, nisi per scalas nemo vel ascendere potest. Pro tantis itaque virtutibus et signis quæ fecit Deus per servum suum Beatissimum Erhardum Episcopum, glorificemus Deum omnipotentem, qui est mirabilis in Sanctis suis, cui est honor et gloria in sæcula, Amen.

*Sapius appa-
ret.*

a Conradus et alii B. Albertum intelligunt.

b Aliquid hic deest.

c Imo ita videtur, ædificia curasse instaurari, ut novum omnino monasterium censeret possit. Ita namque in diplomate S. Henrici Imperat. dato anno 1002, Indict. 2, dicitur: Ut monasterium sanctimonialium... quod divine memoriæ avia nostra Juditha olim in honore sancte genitricis Dei Mariæ a fundamentis in abbatiam erexit, et donis prædiorum inter alia pro loco ditavit, etc. Exstat illud diploma to. 2, Metropolis Wigulei Hundii; ubi et aliud Ottonis (non Primi, ut ibi scribit Hundius, sed Secundi, ut patet, quia an. Christi 974, regni Ottonis 13, Imperii 6, datum) in quo proficitur se varia prædia, ob interventum dulcissime genitricis suæ Adelheidæ, nec non venerabilis Domine Judithæ salubrem petitionem, donare sanctimonialibus ad inferius monasterium sancte Dei genitricis Mariæ, Christiane Confessoris B. Erhardi venerationi constructum. De eadem donatione Braunerus tom. 2, Rer. Boic. lib. 8. Judithæ religionem nobile insuper conobium Ratisbonæ pro sacris Virginibus extractum testatur, inferius vulgo dictum; ubi ipsa condi voluit, incertum quo anno: septuagesimo quarto superstitem fuisse ex Ottonis II litteris intelligi potest, quibus eidem monasterio aliquot locorum possessionem transcribit. Judithæ precibus inductus. Fuit vero Juditha mater Henrici Ricosi, qui et Pius dictus, Bavariæ Ducis; uxor Henrici, fratris Ottonis Magni.

d S. Wenceslai vitam dabimus 28 Septemb.

ALIA VITA

AUCTORE ANONYMO.

*Ex vetusto ms. a Joan. Gamansio Soc. Jesu
eruta.*

CAPUT I.

Res gestæ a S. Erardo in vita.

Erhardus genere Gothus, parentibus licet gentilibus, tamen nobilissimis natalibus ortus, civitate Narbonensi. Hic Spiritu sancto præventus a pueritia Christum timens, multis virtutum et honestorum morum claruit insigniis. Nam, quod bonæ indolis est indicium,

*S. Erardi pu-
tria,*

EX MSS.
AUCTORE
ANONYMO
instituto.

morum gra-
vitas.

Alia virtutes.

Visit S. Hil-
dolphum.

a

b

c

indicium, Pedagogum suum absentem non minus, quam presentem semper metuebat: dictantibus et legentibus atque scribentibus semper intererat: et si quem otio et dissolutioni deditum vidit, ipse quamvis parvulus non modicum mirabatur. Competenter itaque habilis mundanis et sophisticis cavillationibus, ad divinarum scripturarum totum animi applicavit studium, radicesque studii in petra spirituali infixit, plenus Spiritus sancti gratia et honestate, vitæ exemplum aliis præbebat. Nam cum alii negotiis alearum, ac levitatis, quæ puerilis ætas amplectitur, lusibus delectarentur; ille Evangelicorum præceptorum roboribus imbutus stitabat. In qua etiam ætate multis virtutum insigniis emicuit. Sicut enim corpore, sic et virtutum crescebat decore. Erat enim regula ordinis, divitiarum contemptor, pauperum consolator, paupertatis amator, oculus cæcorum, auris surdorum, pes claudorum, pater pupillorum, adjutor viduarum, carnis infrenator, spiritus insectator; et, ut beviter dicam, omnium virtutum armarium, et Spiritus sancti vasculum.

2 Crevit enim corpore et virtute: vitiis et tentationibus occurrebat, cum desideriis pugnabat, jejunia frequentabat, contemptum vestium non horrebat, humilitatem habebat, gulam refrenabat, detrahentibus numquam acquievit, afflictis et miseris ex corde semper compatiabatur, cum gaudentibus gaudebat, cum flentibus flebat, divinis laudibus semper adfuit, bonorum et sanctorum cœtibus sedulo interfuit, in orationibus sæpe pernoctabat, in devotione cum lacrymis uberrimis abundabat. Talibus igitur et aliis virtutibus insistens, ad sacerdotalem gradum ascendit. Ex tunc crebrorum juniorum castigatione se ipsam vivam hostiam quotidie immolabat Deo.

3 Interea Hildolphus vir magnæ sanctitatis et laudabilis meriti, Trevirensis Ecclesiæ Episcopatum regebat: qui cum multis temporibus eandem Ecclesiam, quam etiam invitatus suscepit, sanete et provide gubernasset, ipsam regimini resignavit, et diu desideratam eremum est ingressus, sine populari tumultu, soli ibi Domini cupiens famulari. Beatus vero Erhardus in Episcopatus solio sibi successit. Cum autem succedente tempore laudabilis fama Hildolphi longe lateque odorem suum spargeret; B. Erhardus gratia visendi fratrem advenit, et cum ipsum in partibus Rosarum Eremizantem invenisset, ruerunt in amplexu mutuo, et præ gaudio lacrymis se alterutrum perfundunt. Orationibus itaque et aliis Deo gratias servitiis vacantes, aliquantis diebus simul manserunt. Et sicut Romana testatur historia, Leone Papa nono, qui a tunc Romanam rexit Ecclesiam, auctore, quatuordecim monasteria ibidem construxerunt, videlicet Hildolphus septem, et Erhardus septem. Nam cum essent nobiles, et omni penitus abnegassent patrimonio, omnia quæ in terra peregrinationis vitæ merito et proprio labore perquisierunt, divino servitio mancipaverunt.

4 Tandem B. Erhardus ovili suo consulens, fratrique valedicens b Baycatoriam gratia prædicationis est ingressus. Eo autem tempore Pipinus pater Magni Caroli, Francorum præfuit regno. Sub istis igitur Regibus diversi virtutum flores per omnia loca Regni Francorum floruerunt. Inter quos omnes Beatus Pater Erhardus famosissimus est effectus. Nam licet genere et scientia cunctos præcelleret, merito tamen vitæ præcellentissimus habebatur. Nam mundo mortuus, castitate virgo, ordine Sacerdos, paupertate monachus, professione Confessor, laboribus Martyr, legatione Apostolus, munditia Angelus c. existebat.

5 Eo itaque tempore Duci Ethiconi filia cœca nascebatur: quo comperto patre erubescens, præcepit infantem capite truncari. Quod cum matri innotesceret, miserta soboli fuit; ipsam nutrirî in monasterio

dedit quod Palma dicitur, ibidem occulte nutrirî faciens. In partibus igitur Bavarie B. Erhardo cœlestibus intento revelatum est, ut ad partes Rheni fluminis rediret, et ibi quandam puellam baptizaret, et eandem illuminaret. Qui obediens ad loca designata pervenit. Quæsitam ergo et oblatam puellam cum vidisset, lacrymano gravi suspirio oculos et manus ad cœlum levavit, tandem voce dixit: Lux vera Jesu Christo, pietatis rorem instilla famulae tuæ, ac corde et corpore illam illumina. Post itaque sacre fidei rudimenta, dato nomine Otilia, cum sacri fontis unda illam immersisset, aperiens oculos visum recepit. Gaudet ergo cuncti et mirantur universi: pater exultat, mater consolatur, divina virtus ab omnibus laudatur. In vita tamen Hildolphi legitur, quod ipse eam baptizavit, Beatum vero Erhardum eam de sacro fonte levasse.

6 Tandem B. Erhardus ad propria est reversus: ubi in maximo rigore vitæ degens domino devotissime serviebat. Semper enim apud se cogitabat cum gemitu dicens: O Domine quando me liberabis a corruptionibus hujus miseriæ? quando videbo te? hæc et hujusmodi sanctus Pater semper apud se revolvebat. Tandem febre correptus graviter, mortuus est. Cum autem corpus hoc corruptibile se ægrum sentiret, levatis manibus in cœlum auxilium invocabat, ac suspiria trahendo feliciter in Domino obdormivit.

a Turpissimus contra Chronologiam error, quem merito Conradus infra reprehendit. b Legendum Baioariam. c In ms. aliquid addebatur, sed litura situque ita corruptum, ut legi non possit.

CAPUT II.

Miracula post mortem.

Post mortem autem ejus multa gloriosa miracula Dominus per eum fecit. Quædam enim sanctimonialis, nomine Kunigundis, filia sororis B. a Martini, magnæ probitatis et perfectionis virgo, custodiæ monasterii præfuit: quæ cum quadam vice monasterium purgari juberet, venientes ad locum, ubi Pater beatus erat sepultus, viderunt pannum lineum de terra super pavementum erigi, putantes autem hoc vetus linimentum, et pedibus calcantium pavimento impressum, ipsum abrumpebant: et statim recevit. Cum autem purgatores sollicitè agere volentes, nec intelligentes quid b domina intenderet, ipsum linimentum decerpunt; ecce crucifixus de ligno dolatus, qui juxta sepulchrum Beati Patris locatus fuit, c capite de dextera in sinistram declinans, flere cœpit, et prædictæ virgini dixit: Prohibe custodes, ut linteamen, quod ex sepulchro extare videtur, ulterius, abrumperè non præsumant: nam in hoc jacet tumulo vir magnæ æstimationis coram Domino. Linteum enim est, quo illud beatum corpus Ethardi est involutum. Illa interim stupefacta, et ad se tandem reversa, cunctis quæ audierat et viderat enarravit: multique fidelium ad sepulchrum concurrentes a diversis infirmitatibus sunt sanati.

8 B. Wolfgangus sepulchrum beati viri secreto sæpe solebat frequentare. Quædam itaque nocte post matutinarum solemnias, secreto ad tumulum accedens, multis lacrymis ac precibus sancti Patris patrocinium implorabat. Cui assistens B. Erhardus dixit: Frater, secretum doloris tibi annuntio, quod diligenter avertere debes. Tua opera coram Deo sunt placita, teque rectorem et pastorem verus Pastor Christus huic loco suæque congregationi constituit, et id circo si diligenter tuum officium peregeris, sicuti cœpisti, æternum præmium pro tuo labore recipies. Scito ergo monasterium, quod Deus meæ requiei præstitit, multis sceleribus contaminatum; et peccata monialium, quæ hic conservantur, meas preces, quas pro earum negligentibus sæpe coram Domino effundo, reclamando

S. Odilium baptizat et illuminat.

Moritur.

a

Linteum sepulchro ejus prominet et exerescit.

b

c

Fiunt isthic miracula.

S. Erardus apparet S. Wolfgango et jubet monasterium reformari.

reclamando impediunt, quia, (heu!) carnalibus involuta. Pro te ergo frater non multum contristor, victus enim sum tot scelerum reclamazione, quod non possim eis professe mea prece. Tremendi iudicis procumbo genibus multoties, emendationem promitto pro peccantibus multoties, duramque vindictam. Iudicis distuli multoties, fratres meos condux in preces, omnia tentata sunt, omnia facta sunt: et quid huic congregationi aliud faciam? aut quibus precibus apud tremendum Iudicem pro tot luxuriantium fœditatibus agam? Rogo ut data tibi a Deo prudentia utaris, et omnem hanc monialium congregationem destruens, monachicam hic instituas professionem, quam si aliqua ipsarum velit profiteri, recipiatur: sin autem, omnino conventum earum destrue, nec amplius locum istum contaminari permittas. Tunc enim temporis erat ibi cœnobarum monialium professio, quæ petulantia carnis et aliis vanitatibus nimis erant dedita. Igitur venerandus vir Wolfgangus jussa implens, professionem monialium mutavit, et ibi conventum *d* monacharum arcta regula degentium instituit, et sic locum mundavit. Aliquæ tamen monialium fuerunt tam obstinate, ut dum ad arctiorem vitam compellerentur, monasterium reliquerint, et fornicatoribus suis prioribus adhæserint.

Cæca isthic visum recipit.

10 Quædam matrona relicto sæculo ad Dominum est conversa, quæ vigiliis et lacrymis frequentibus insistens, infirmitatem, quam medici abuginem vocant, incurrit, ut scilicet apertis oculis nihil videret. Hæc ad sepulchrum B. Erhardi veniens, suffragium ejus postulabat, dicens: Eia Pater sancte, quomodo mihi miserae sic factum est, quæ licet corpore vivam, visu mortuus sum? si igitur in mundo adhuc manerem, haberem quod pro salario medico darem, vel saltem qui me manu duceret; sed ecce ad te conversa, his, quæ in mundo reliqui, careo, et insuper solamembra, scilicet oculos, quibus tibi servire debui, jam amisi. Clamanti itaque et importunis precibus instanti tandem B. Erhardus astitit, dicens: Molesta es mihi mulier, quæ a me salutem petis. Nescis quod ante majorem nemo facere debet. Si ergo vis illuminari, septem pedum spatio a meo sepulchro procumbes et ita invenies, qui te illuminabit. Quæ veniens ubi jussa fuerat procubuit, et statim lumen recepit.

Energumens liberatus.

11 Per idem tempus quidam daemonicus in eandem ecclesiam ductus, statim ut pavementum pedibus tetigit, raptus impetu in sublime, suspensus est in aere, et dira voce clamans dixit, quod propter sanctitatem eorum qui in ipsa ecclesia jacerent, non posset habere requiem. Jussus vero corpusculum quod inhabitabat egredi est egressus. Ex hoc igitur et antecedente miraculo colligimus, quod in prædicto monasterio non solum venerabilis Patris Erhardi, sed et aliorum Sanctorum corpora sint recondita. Nam quædam Ductrix fundatrix ejusdem monasterii, quæ etiam ibidem est sepulta, dum iret ad sepulchrum Domini Hierosolymam, ubicunque potuit occulte vel manifeste Sanctorum corpora vel ossa conquisivit, quorum nec nomina scivit, aut scire potuit, et in prædicta ecclesia sepelivit.

Arida manus curata.

12 Quædam etiam mulier manus habens aridam, dum ad sepulchrum B. Erhardi in die ejus natalitio veniret, et salutem cum lacrymis peteret, statim curata est. Tanto autem fragore manus ejus resiliivit ut omnes in quacumque parte vel angulo ecclesie starent, ex ipso fragore resiliientis manus terrerentur.

Furis dona rejecta.

13 Quidam diabolico deductus instinctu equum furatus, cum latere non posset quod fecerat, ad Sancti viri venit sepulchrum, et oblato ibi denario rogavit, ut delictum suum celaretur. Oratione igitur completa cum exire volens ad janam ecclesie pervenisset, denarium quem obtulerat in manu sua invenit. Stupefactus ergo et admiratus, ad sepulchrum rediit, et denarium reposuit: et cum iterum exire vellet, denarium apud se, sicut prius, invenit. Tertio igitur rediit et orans denarium secum reportavit, et cum timens miraretur, ecce statim ut ecclesiam egreditur, occurrunt illi quibus equum abstulerat, et eum ternerunt. Ex hoc manifeste potes intelligere, quod Beatus ejus oblationem respuit, eo quod culpa ejus non habuit celationem.

a Lege Udalrici. *b* Potius Dominus legendum videtur. *c* Hoc paulo aliter in superiore vita narratur; uti et sequens apparitio. *d* In ms. erat monachorum mendose.

ALIA VITA

AUCTORE CONRADO DE MONTE PUELLARUM,

*Ex veteri codice Ratisponensi
descripta a Stephano Vito Societatis Jesu.*

CAPUT I.

S. Erhardi vita usque ad Episcopatum.

Erhardus Christi Confessor egregius, et Præsul eximius, et nomen suæ laudis a conformitate sanctitatis accepit: quatenus gloriosus Deus et mirabilis in Sanctis suis, nomine ipsius ostenderet qualem ipsum ad æternam gloriam prædestinaret. Erhardus etenim juxta sacræ paginæ vocabula, vigil vita eligens Dominum interpretatur. Nam *a* Erch, vigil vita; et rara, eligens Dominum, ac Domino vigilans dicitur. Et sic nomen hoc ex duobus corruptis componitur nominibus, ad connotandum tam originalem maculam quam etiam actualement mendam in Christo penitus corrumpendam, priusquam gloria cælestis patriam ingrederetur. Cælum etenim scelestum nequam poterit sufferre. Igitur in fonte baptismatis, digito Dei demonstrante, Pater ipse beatissimus in statu floris infantilis Erhardus, quasi Erechararus, quod est, vigil vita eligens Dominum, nominatus est. In lingua vero Teutonica, non, ut *b* quidam dicunt, gloria fortis, sed *c* honoris potius thesaurus exponitur.

Erhardi nominis etymon.

a

b

c

2 Bene utique honoris thesaurus, quem Dominus tam venerabilem arcam sanctitatis fecit et elegit. Bene insuper vigil vita, bene eligens Dominum nominatus est: quoniam ipsius si quis tractando totam munditiam suæ vitæ mortalis transeat periodum, luculenter ei apparebit, quomodo hic homo Dei teneris sub annis quasi flos vernantis odoris egressus est hominum in aspectus; utpote virtutibus sacris, et moribus sinceris, quantum teneritas puerilis supportare potuit, aromatizans, meditationibus puris respirans, magisterio scholastico reverenter obediens, audiendo, interrogando, memoriæ deputata et audita responsa feliciter commendando, aliosque rudis capacitatis sibi cœtaneos caritatis ex visceribus informando. Inter vanos igitur scholares, qui ludis fatuis inhiant et aliis sceleribus instant, hic quasi rosa purpurea, in Scotia sibi patria longe disperserat humanæ felicitatis odorem: et quantum corporis crevit viribus, tanto prorsus crevit animæ virtutibus.

Pia adolescentia.

patria.

3 Floruit in tempestate hujus mundi sævientis illius felix adolescentia, tamquam vitis novella in diebus vernis expandens palmites suos, frondentes amœnis frondibus, et florentes floribus laudabilibus suis: et sic virilem ætatem dulcissimis attingit et continuavit fructibus, tam studiis sacris divinarum scientiarum, quam operibus caritatis invigilans totus; alliciendo populum in Ecclesiam Dei odore quodam mirabili, et suavi castæ vitæ suæ et sobriæ conversationis: ut ad litteram Apostolico dicto connumerari mereretur, Apostolo dicente: Nos Christi bonus odor sumus. Erat tamen hic beatissimus Dei Confessor paucis popularibus familiaris, cunctis vero benignus, et fidelis ad omnes, adeo ut digno Angelorum et hominum iudicio, Præsulari militiæ adseribi valeret in Ecclesia Christi militante. Suis igitur meritis posec-

virtutes.

2. Cor. 2. 13.

tibus

AUCTORE
CONBRADO.
Sacerdotium,
Episcopatus,

d

genus,

1. Tim. 3. 4.

tibus ad Sacerdotii gradum primo, et hinc ad Præsularem apicem ascendit, Deo volente, et hominum fervido desiderio postulante. Et in eodem refuserat statu, tamquam lucifer matutinus in medio nebulæ, et sicut arbor rosaria in spineto, quasi fluvius dulcis se derivans in deserto, et tamquam *d* calandrus dulcisonans in myrica, sicut philomela nocturna silentia decorans et torpentes somnos excitans in vigiles delectationes. Hic dulciflua sua doctrina, verbo et opere, tamquam harmonia symphonie dulcis inter convivas, in creditum populum feliciter defluerat, et sicut fons refrigerans in aestu torrido sitim peregrinantium. Felix ille Præsul penitentibus se peccatoribus dispensavit: et qui secundum carnis propaginem nobilis erat genere, nobiliorem se exhibuit virtutum opere; nihil prætermittens eorum, quæ ad Timotheum Apostolus scribit; sobrius, ornatus, prudens, pudicus, hospitalis, doctor, non vinolentus, non percussor, non litigiosus, non cupidus, et domus suæ præpositus, habens de his testimonium bonum a cuncto vicino suo, et præcipue in caelis a sanctæ Trinitatis ineffabili trinicio, Patre et Filio et Spiritu sancto, sicut miraculis divinis declarabitur infra.

a *Supervacanea et pane ridicula hujus scriptoris opera, in indagando et ab Hebraicis fontibus accersendo Erardi nominis etymo.*
b *Paulus auctor primæ vitæ.*

c *Violenta iterum derivatio a Schat, quod thesaurum significat. Rectius interpretemur Appetentem honoris indolem, ut factam ad honestatem ac decus; ab Er, vel Eer, et art sive aer, vel aer, quod indolem, sive ingenium, significat. De hujus et aliorum plurimorum Teutonorum nominum etymologia consulti potest curiosissima Arnoldi Bœcop nostri disceptatio de nomine S. Huberti in Historia Hubertina Joannis Roberti nostri.*
d *Curculio vulgo calandra dicitur, Teutonibus Kalander. An Auctor fortassis cicadam aut gryllum hic intelligit?*

CAPUT II.

Peregrinatio et labores Apostolici.

Frater ejus
S. Hydolphus
Episcopus
Treviren.

a
Hunc solitaria vitam
vacantem
reprehendit.

b

Ps. 118. 54.

Tit. 1. 5.

Ibid. v. 7.

et v. 9.

Et ipse fratrem carnalem habuit ex eisdem parentibus, nomine Hydolphum, sibi parem in moribus bonis et sancta devotione: qui exulans ad inferiores partes Germaniæ venerat, et sua cognitis sanctitate ad Cathedram Præsularem in Ecclesia Treverensi per Principum et populorum desideria sublimatus est. Eodem quoque tempore universalis Ecclesiæ Præsul a Leo Papa sui nominis Tertius Romanam sanctam Sedem rexerat. Pius Pater Erhardus gratia visitandi fratrem suum prædictum exierat, quem non in loco Trevirensi, sed in partibus Vosagi pro Christi amore invenerat eremitantem. Et aliquanto secum stans tempore, ipsum ad vigilandum circa gregem Dominicum testimonio badmonuit scripturarum, quia cæteris paribus plus multo merentur Sapientes prædicando, et populum docendo, quam eremitando, unde et Hieronymus ait: sancta quippe rusticitas solum sibi prodest; et quantum edificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Et iterum Psalmista ait: Cantabiles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et Doctor gentium; prædicator veritatis ad Titum scribit, hujus rei, inquit, gratia relinqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, et constituas per civitates Presbyteros, sicut et ego disposui tibi. Et inter cætera ibidem dicit: Oportet Episcopum sine crimine esse, et sicut Dei dispensatorem. Et paucis interpositis adjungit, amplectentem eum sequi secundum doctrinam et fidelem sermonem; ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt arguere. Hæc Apostolus. Licet autem hæc per excellentiam congruant Episcopo, sub remissiore tamen hiatu cuilibet Sacerdoti conveniunt; quem Dominus præ cæteris speciali lumine scientiarum insignivit. Et ergo quamvis Beatus Pater Hydolphus jam Trevirensis, quam invitatus acceperat, Sedem voluntarius resignasset; admonendus nihilominus fuerat et excitandus fraterna dulcedine, ut prædicta,

quantum licebat, exerceret per operam fidelem.

5 Acquievit itaque hic illi; et Christo Domino nostro donante, et supradicto vice Christi Leone auctorizante, quatuordecim annos in prædicto loco Vosagi circumfluo *c* monasteria hic septem, et septem ille ad laudem Dei et venerabilis ejus genitricis virginis Mariæ, omniumque celestium civium honorem, prædicti duo fratres et in Christo felicissimi Patres laudabiliter edificarunt. Sed unde ipsis opulencia hæc? Jam enim paterno hæreditario penitus renunciarunt. Dicit historiographus, quod in libra peregrinationis, fidelium largitionibus ex vitæ suæ meritis perfercerat ista.

6 Illis temporibus regnabant Serenissimi Principes et Deo devoti Reges Pipinus videlicet et duo filii ejus Carolomannus, et Carolus, qui post dictus est Magnus: quos in Reges Francorum unxerat Stephanus Papa *d* ultimo anno sui Pontificatus sub anno Domini *e* septingentesimo quinquagesimo tertio; et elegit eos ac successores eorum ad Ecclesiam Romanam defendendam. Et Adrianus Papa primus *f* successor immediatus Domini Stephani prædicti, supradictum Carolum cum sancta Synodo quæ Romæ tunc celebrata fuerat, *g* Patricium Romanorum *h* circa annum Domini DCCLXXXIII. Sed B. Leo Papa III qui *i* successerat immediate Adriano I, *k*, postquam Romani sibi in quadam processione oculos eruisserunt, et linguam amputassent; sibique Deus gloriosus, qui in Sanctis suis facit mirabilia, visum et loquelam divinitus restituisset; et B. Carolus tunc Romam pergeret pro tam atroci B. Leonis injuria vindicanda; ipsum Dominum Carolum in sancto die natalis Domini in Romanorum Imperatorem coronavit in ecclesia B. Petri, dum surgeret ab oratione, sub anno Domini *l* octingentesimo primo.

7 Claudicat igitur *m* legenda, quæ communiter habetur de S. Erhardo dicens, quod vivente S. Leone, qui Nonus sui nominis sanctam rexerat Ecclesiam Romanam, et tempore illo quo regno Francorum præfuit Pipinus pater Caroli Magni, hi duo viri sancti Patres floruerunt, Beatus scilicet Erhardus et frater ejus Hydolphus: nondum enim erat Leo IX in rerum natura, imo Leo IX, post Imperatorem Henricum II in Papam fuerat promotus; et fuerat Teutonicus natione, et ab hujus vitæ laboribus exemptus est *n* anno Domini millesimo quinquagesimo quinto, Apostolatus sui anno sexto, vir sanctissimæ vitæ. Hic etiam Leo IX *o* transtulit corpus B. Erardi temporibus felicissimi Imperatoris Henrici III, *p* fundatoris Ecclesiæ Bambergensis sub anno Domini millesimo quinquagesimo secundo; qui Henricus successerat in imperio Ottoni III, Augusto *q* Romæ defuncto.

8 Illustribus igitur supradictis regnantibus Francorum Regibus, et præcipue Serenissimo Romanorum Augusto Carolo Magno, qui propter vitæ suæ merita *r* catalogo Sanctorum ab Ecclesia meruit connumerari, floruerunt in area tempestatis fluidæ, et procellosæ vitæ viri sancti in Hibernia, quæ major Scotia dicebatur, et se disperserant in numero multo per omnia Franciæ et Germaniæ loca, et hinc ad alia terreni orbis climata, ut lumine fidei illuminarent populum tenebrarum, et cæcitate erroribus extirpatis ad solem justitiæ converterent oculos lippientes. Itaque felicissimus Præsul B. Erhardus tunc temporis coassumpto sibi Adalberto sancto Præsule, cum de proprio gregis Domini disposuisset ovili, vale dixit fratri, et terram olim Noricam *s* ab occidentali ejus parte sic dictam, generaliter autem Bavariam, *t* a linguæ crassitie, et loquelæ ruditate, quasi Barbariam nominatam ingressus est Dei famulus, gratia prædicandi fidem Catholicam et orthodoxam: et in civitatem veniens Ratisbonam, quæ olim *v* civitas quadrata dicta est, a foundationis suæ figura, vulgari-
riter

Uterque septem monasteria edificat.

c

Quando vixerint.

d

e

f

g

h

i

k

l

m

Corrigitur 2
vita S. Erardi.

n

o

Translatio S.

Erardi.

p

q

r

Hibernia
major Scotia.

s

t

S. Erardus
cum Adalberto venit
Ratisbonam.
v

x riter autem x Imbrópolis ab Imbre fluvio nominata; Ratisbona autem quasi Ratisposita, firmiter fundata, propter fortitudinem et elegantiam structurarum.

y Multos convertit.

z S. Ottiliam monitu divino baptizat, et visum ei impetrat.

Aa

Bb

Habitat juxta monasterium Virginium.

puteum suis manibus fodit.

9 In ea ibidem vir Dei vixerat tamquam Angelus in humano corpore hospitatus, caritate fervens, castitate et modestia pollens, miraculis clarus; adeo ut errores infidelium et hæreses in fide claudicantium ab ovili Domini feliciter eliminaret. Quibus autem claruerit miraculis, paucis hic verbis perstringere studeamus. Nam cum ipse Christi fidelissimus præco, et eitharista dulcisonus Reginae cælorum tantis floreret virtutibus, revelatum est ei divinitus, ut de Bavaria ad Rheni fluminis partes, videlicet in Alsatiâ se transferret, filiamque Ducis z Ericonis cœcam natam baptizaret, et divina juvante gratia tam corporaliter quam spiritaliter illuminaret. Qui divina annuens voluntati, se ad locum prædictum receperat, et puellam quam quæsierat inveniens, fide Catholica tempore ad hoc congruo instruxerat, et informatam veritate fidei baptizaverat, imponens ei hoc nomen Ottilia, Aa quod interpretatur, Deus Sol. Bb Cumque ipsam sacri fontis undis immerisisset, feliciter inter cetera in hæc devotionis incidit verba: Domine Jesu Christe, inquit, qui es lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum; huic famulae tuae rorem tuæ dulcedinis instilla, corde ac corpore illuminando eandem. Mox autem puella lumina clara oculorum ad preces beatissimi Patris adeptâ est, divina clementia operante. Defluserat hinc miraculum hoc fama multiflua in populos Noricos, qui per hoc in Christiana professione solidati sunt. Et Ottilia beatissima Dei virgo crevit moribus synceris et virtutibus sacris, adeo ut virginis cœtibuscum numerata sit in æternis gaudiis paradisi.

10 Hinc vir Dei reversus est in Bavariam, et in civitatem Ratisbonam, ubi specialiter ad inferius monasterium in honore venerabilis Dei genitricis fabricatum conversatus est, sanctitate purissima, et devotione mundissima delectatus, tunc temporis in virginea diligentia, qua Deo et Virgini gloriose diu nocturne servierunt et servire studuerunt inibi famulae Deo dicatæ canonicæ cœlibis vite. Tantum autem eundem locum dilexerat pius Pater, ut propriis manibus suis ibidem juxta monasterium puteum aquæ dulcis foderat, qui nunc curia Abbatissæ circumdatus est: in quem puteum, licet altum satis, successive inciderunt tres homines olim, videlicet famulus quidam, mulier in prægnatu, et infans quidam: et quilibet eorum illæsus penitus evasit. Quæ miraculis beati viri non incongrue ascribuntur.

a Sedere capiti Leo III, sub initium an. 795, ad quem annum superstitem fuisse S. Hildulphum nec Brauerus quidem asserit.

b Aliter paulo hoc in S. Hildulphi vita refertur: Fama interea præconi ejus circumpositas terras transvolans, remotiores quoque penetraverat. Cumque e diversis partibus multi ad virum Dei venirent, Erhardus vita æque sanctissimus, carne quidem B. Hildulphi germanus, ordine vero Coepiscopus, nomine hujus accitus occurrit. Diu itaque quæsitum cum invenisset, labori ejus congratulans, inquit: Ecce, frater, desiderium cordis tui tribuit tibi Deus, et voluntate tua non te fraudavit. Quem enim diu concupisti locum tuæ conversationi habilem invenisti. Tu ergo sta viriliter in fide, et confortare in Domino et in potentia virtutis ejus, certus quia qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Per annos igitur aliquot continuos secum manentes, æternæ vite vicissim monitis resonabant; fratribusque congregatis utrique vite necessaria providebant, et tabernacula erigebant. Consentit vita a Paulo scripta.

c Hoc est forte quod jam dictum est, ex vita S. Hildulphi, Tabernacula erigebant. Quamquam hæc quoque alio loco in ejusdem Hildulphi vita habentur: Inde B. Erhardus constructa ecclesia ex nomine sancti Confessoris Christi Apri, non procul a monasterio. ad levam scilicet jam dicti fluminis, etc. De S. Apro xv Sept.

d Non ultimus hic Stephani III annus fuit, qui a 27 Martii, an. 782 sedit usque ad 28 April. 787

e Imo an. 784, v. Kal. Augusti Pipinum et filios uniri Stephanus, ut ex antiquis ostendit Baronius tom. 9 ad an. 784, nu. 5.

f Stephano III, non Adrianus, sed Paulus successit. Post hunc creatus Stephanus IV, an. 768, cui an. 772 successit Adrianus. Sed hinc Auctori errandi occasio, quod Stephanus IV sæpe tu appellatur, in vero n. quia Stephanus II, viz triduo vixit in Pontificatu, quem immediate ante Stephanum III gessit.

g Magni æstimatum fuisse illum Patriciatu titulum patet ex epistola ejusdem Caroli ad Leonem III, data vii Kal. Janua. an. 795 et Adriani ep. 41 et 42 ad Carolum.

h Prefectus eo anno in Italiam est Carolus contra Desiderium Longobardorum Regem, evocante Pontifice.

i 28 Dec. 795.

k Contigit hoc an. 799.

l Si annos numeremus a nativitate Christi, coronatus est Carolus an. 801, sin a Kalendis Januarii 800.

m Hinc patet Conradum non usum esse priore vita a Paulo scripta, in qua id non habetur, sed secunda.

n Imo an. 1034, 19 April.

o Meminit hujus translationis Humdius in Gerardo iii, Ratisbonensi Episcopo. Raderus vero: Erhardum Leo IX, Pontifex Maximus præsens Ratisponæ, cum D. Wolfgango coelesti honore colendum sanxit. De eadem re Braunerus to. 2, lib. 10. Per eandem occasionem Wolfgang et Erhardi memoria æternitati consecrata; aris ipsi templisque jure quo qui optimo recepti, et Divi appellati. At multo ante Erardo dicata fuisse templa patet ex Diplomate S. Henrici Imperatoris supra citato. Venerat in Germaniam S. Leo IX, Pontifex an. 1052, ut Henricum II (qui Germanis, quemadmodum vel hinc patet, Tertius est) Imperatorem, cum Rege Hungariæ reconciliaret.

p Fæde hic hallucinatur Conradus. Non Henricus III sed II, Ottoni III successit, et Bambergensium Ecclesiam fundavit, ut in ejus vita xv Julii dicimus. Is vero jam ante, an. 1024 obierat.

q Idem alii scribunt; alii vero cum ab Urbe discessisset in itinere obisse tradunt. Accidit id sub finem Januarii, 1002.

r De eo 28 Januarii.

s Haud satis liquet, quid sibi Auctor hic velit. An Bavariæ occidentalem partem Noricam dicitam? Falsum est: Norico occidua est Bavaria, etsi posterioris ari scriptoribus Norici quoque nomine appellata, quod Boii Noricum olim aut certe ejus partem tenuere. An Norici ab Occidente notationem petiit? Potius a Septentrione ducta videtur, quem Teutones Nori vocant. Unde Nortgoiæ (Borealem terram significat, quam Narisci olim tenuere) perperam hodie, ut Braunerus ait, Norici appellatio a semidoctis imposita est.

t Nec in Bavariæ etymo eruendo felicior Conradi conjectura. Braunerus lib. 4. Ea omnis illa regio est, quæ partem Rætiæ, Vindeliciæ, Noricique complexa, prioribus nominibus fere expunctis, diu Noricum, tandemque tracta a Dominis (Boiis) appellatio Bojaria dicta est: quod ipsum nomen per monstruosissimas inflexiones, quæ delicatas hodie aures vulnerent, in Bavariæ usitatum vocabulum detortum est. Nam ut modestiores corruptelas sileam, quas sibi Paulus Diaconus, Metellus antiquissimus inter Boios poeta, et Venantius Fortunatus permiserit; quis ferat illos qui propemodum saxa locuti Waiwariam, Wawariam, Baugariam, Bawariam, indolato ore rugierunt? Ita ille. Quæ Boici nominis notatio sit, fatetur Velserus lib. 4, rer. Boic. se ignorare, et variorum futilis conjecturas repudiat; addit tamen, Boiaros aut Boieros, quæ Germanis puta Boiorum appellatio, ista etiam ætate apud Moschos claritudinis et nobilitatis adhuc haberi vocabulum, quippe quod amplissimo gentis ordini tribuatur.

v Tomo I Theatri urbium Georgii Bruni idem refertur, quod ad quadratam figuram, et quadratis lapidibus magnis muro circumdata fuerit, ut in reliquiis veterum murorum retro S. Paulum cerni potest. Aventinus Quartanorum urbem a quarta legione dicitam putat. Ast in Notitia Imperii habetur: Præfectus legionis tertie Italice partis superioris Castra Regina, nunc Valato.

x Ridel hanc appellationem, ejusque formationem Aventinus; et merito. Reginus fluvius, qui Germanis Regem dicitur, quæ vox etiam pluviam significat, is hic in Danubium influit. Unde Regina castra, et Germanica voce Regensburgh. Nam quod a Reginopurga Theodoni I, uxore nomen urbi inditum scribit Aventinus, id merito inter ineptas fabularum lacinias, quas historia suæ illum passim assuisse notat Braunerus, censeri debet. Auctores media ætatis, ut in S. Emmerami vita xxii Septembr. videbimus, Hyeosopolim, Hiasopolim, Hiasopolim appellarunt, ridicula elegantia affectatione; non, ut est apud Brunum, ob ruditatem populi agrestis, ore hiantæ verba hiantia proferentis; sed ab eodem flumine Regem, quem ut Conradus hic Imbrem, ita illi Græco vocabulo verbis, quod imbrem significat, appellarunt.

y Ignota nobis hujus nominis derivatio; sed hæc Conradi non placet, nec illa apud Brunum, a ratiibus mercimonii caussa confluentibus.

z Imo Etichonis, sive Atichonis, aut Atici.

Aa Haud facile est hanc significationem eruere; nisi Auctor vel litteram G præponat, quasi sit Got, quod Germanis Deum significat, et 2202 id est Sol, vel ab 2202, et ia, id est Deus Hebraice. Verum ut quid difficile habere nugas?

Bb In vita S. Hildulphi narratur id accidisse eo tempore quo apud Hildulphum in saltu Vosago erat Erardus; diciturque eam Hildulphus baptizasse, de sacro fonte suscepisse Erardus. In vita S. Odilia, uti hic, dicitur divino monitu et Bavaria in Alsatiâ venisse Erardus, eamque baptizasse.

AUCTORE
CONRADO,
EX MSS.

CAPUT III.

Post mortem miracula.

Moritur.

Cum itaque vir divinitus jugum Domini continuasset in hac valle lacrymarum, ut divina gratia ipsum juberet carnis tunicam exuere, et cives patriæ cælestis Spiritu sancto feliciter adire; infra basilicam supra dicti monasterii ad latus septentrionale tumulatus est: et ibidem post obitum suum crebris claruit et hodie claret miraculis.

a

12 Nam eo tempore quo a S. Wolfgangus ex promotione Imperatoris Ottonis II. Cathedram Episcopalem Ratisbonæ fideliter rexerat, ipse B. Erhardi tumulum frequentare solebat tempore quo poterat secretiori. Et cum quadam vice post tempus matutinum Spiritum sanctum alloqueretur lacrymosa devotione, B. Erhardus soporanti dixit B. Wolfgango: Tædet me hic esse inter istas meretrices: tu igitur reforma in melius oves tibi creditas in ovili Christi. Sic enim dilapsa fuit post obitum beatissimi viri Erhardi claustralium inferioris monasterii devotio, ut potius ibi, quantum ad quasdam earum, prostibulum, quam monasterium dici mereretur. Nec sanctimoniales, sed canonice nominari volebant, adinstar secularium canonicorum, incedentes sericis et variis induviis. Ejusdem etiam conditionis esse volebant canonicæ superioris monasterii. Beatus igitur Wolfgangus ex Ducum Bavarie subsidio c monasterium S. Pauli Ratisbonæ fundaverat, in quo sanctimoniales sub regula S. Benedicti, et sub habitu quem hodie gerunt, instituerat: et tunc secuta est illas in moribus et in vita tam inferioris monasterii quam superioris major multitudo. Quædam autem ex eis hinc inde infelicitate apostatarunt, et prisce turpitudini adhæserunt. Non igitur ad detractionem reputent modernæ felicitas ita euntes veterum turpitudines; sed compatiantur eis potius in Domino nostro Jesu Christo.

Monet S. Wolfgangum ut monasterium quoddam reformet.

b

c

13 Eodem etiam tempore S. Wolfgangi, quædam Sanctimonialis, Gunegundis nomine, filia sororis S. Udalrici, quæ tunc custos erat ecclesiæ monasterii inferioris, imaginem crucifixi Domini nostri Jesu Christi ligneam, stantem tunc juxta B. Erhardi tumulum, nocturno tempore lacrymantem vidit, et sibi dicentem: Inhibe custodibus ecclesiæ hujus servis, ne lintheam quo corpus B. Erhardi involutum est tam negligenter abrumpan: non est enim parvæ reputationis coram Domino, qui in hoc dormit tumulo. Crescebat enim, et ad aspectum hominum se foras protendebat hujusmodi lintheam, quasi Dominus per hoc innueret, quod tantæ beatitudinis sacramentum non esset populis in terræ latebris occultandum. Sed ministri Ecclesiæ putabant hoc casu accidere, et quamlibet particulam lintheaminis apparentem abscederunt: quousque ad prædictam inhibitionem mulier quædam albuginem patiens oculorum apertis oculis nihil videbat, quæ sepulchrum sancti Patris Erhardi frequentabat, ut ipsius precibus sanitatem a Domino recipere mereretur. Cui B. Erhardus tandem astitit, et ait in visione: Si vis illuminari, septem pedum spatium a sepulchro meo procumbe; ibi enim invenies qui te illuminabit. Innuebat autem per hoc merita sanctitatis B. Adelberti Episcopi, qui comes suæ fuerat peregrinationis, d et qui ad caput sepulchri sui tumulatus est. Vult enim illum habere, Deo volente, socium miraculorum, quem in vita temporalis habuit socium laborum et meritum.

Lintheamen quo involutum erat corpus ejus crescit.

S. Erhardus jubet S. Adelbertum honorari.

d

Contractam sanat.

14 Mulier alia omnibus membris corporis sui arefacta et contracta, partim sospitatem recepit a S. Wenceslao in Praga, partim a B. Erhardo in Ratisbona.

15 Fur quidam furatus equum, ad altare accessit B. Erhardi ad inferius monasterium Ratisbonæ dena-

rium offerens super illud, deprecans sanctum Præsulem, ut furtum suum palliare dignaretur. Sed quia fictam egit penitentiam, ter recedens ad altare semper denarium reperit in manu sua, et tertia vice monasterium egrediens a servientibus Judicis detensus est et suspensus.

Furis dona respuit.

16 Nec sub silentio præterire debeo illud miraculum, quod beatissimus Dei Præsul Erhardus mecum operari dignatus est, quamvis indigno, quamvis sordido Christi peccatore. Cum jam enim ante annos sedecim et ultra studium regerem Viennense in Austria, accidit mihi divina correctione, ut post gravem colicam, membrorum, pedum videlicet et manuum incurrerem gravem paralytin, adeo ut nec de loco ad locum progredi valerem, nec manibus meis ori meo buccellam panis porrigere possem. Et visum est mihi per somnia qualiter Ratisbonæ apud inferius monasterium genicularem coram sepulchro B. Erhardi, respiciendo sursum viderem in quadam schedula, cancellis ferreis circumdantibus tumulum ejus affixa, hos duos versus:

Auctor Rector studii Viennensis.

Erhardus mores augmentat, res, et honores,
Huc omni genti pro laude sua venienti.

ope S. Erhardi a paralyti sanatur.

Feceram me ergo deferri in Ratisbonam per navigulam in Danubio flumine: et cum quadam die Missam solemnem super altare B. Erhardi apud inferius monasterium sociorum et amiorum subsidio comparassem, prostratus in modum crucis coram eodem altari, dum cantaretur, Alleluia; O gemma pastoralis lucida; et sequentia, Salve splendor firmamenti; quas laudes Deo donante ad honorem Præsulis infirmus feceram; mox totum meum corpus cum omnibus membris meis in melius est alteratum, et convalesci ex toto. Igitur nunc ad honorem Dei, et hujus Sancti gloriam, hanc historiam tradidi, ac legendam ipsius in hoc compendium transformavi.

a Hundius Episcopum factum scribit an. 968, Ottonis Magni 33, Ottonis II primo.

b Et hoc quoque, post reformationem a S. Wolfgango factam, novis ædificiis ornatum est, ut patet ex diplomate S. Henrici Imper. dato an. mx, apud Hundium to. 3, ubi hæc inter alia habentur: Monasterio Ratisponensi, quod ibi vocatur Obermunster, in honore sancte Dei genitricis semper Virginis Mariæ dedicato, ipso die quo illud per nos a fundamentis perfectum, in præsentia nostri, xv Kal. Maii consecrari fecimus, etc. Alia extant apud Hundium de ejus antiquitate.

c Hundius primam Abbatissam hic constitutam scribit Brigidam S. Henrici Imp. sororem; hunc vero versiculum ab ipso S. Wolfgango scriptum isthæc fuisse:

Struxerat ædiculam mandrita Lupambulus istam.
Vix S. Wolfgangi scriptor testatur eum suum nomen sic fuisse interpretatum, ut se Lupambulum scriberet. De hujus canobii constructione, priorum restaurata disciplina, ac Brigittæ sanctitate, breviter lib. 8 Braumerus.

d At Raderus eodem cum fratre tumulo compositum scribit.

DE EODEM S. ERARDO

ex veteri Breviario excuso ante annos 150, quo Ecclesia Augustana usa est per plurima retro secula.

Erhardus, qui Gloria fortis interpretari potest, Narbonensis gentilitate, Nervius civilitate, genere Scoticus fuit. Hic ad præsagium nominis normam extendens morum, super ædificandis virtutibus in fundo ætatis Christum fundamentum supposuit, ne domus inhabitationi futura cælesti ulla tentationis quateretur unda, vel turbine perturbationis vertetur. Meditabatur jam ætas infirma de fortitudine virtutum, jocorum sterilitatem, studiorum ubertatem, laboris fructum, fructus gaudiorum; quodque bonæ indolis est indicium, non minus absentem, ut præsentem metuere magistrum. Intererat legentibus, scribentibus, dictantibus, et si quem vacationi deditum sedulo viderat, mirabatur puerulus. Inhiabat interrogantibus sedule; subtilissimus adnotator in singulis, ac tenacissimis memoriæ commendabat audita cavernulis.

S. Erhardi patria.

Diligentia in studiis, aliarque virtutes.

2 Attamen posthabitis mundani sophismatis cavillationibus, totum se divinarum scientiarum dedit utilitatibus, manuum munditia cor tegens sancti Spiritus inhabitatione. Beatus ergo puerulus Erhardus, cum primos virtutum flores emitteret, studii radices in petra fixit spirituali, et necdum liberi iudex ad plenum arbitrii, liberaliter eo usus est. Ab infantia enim plenus sancti Spiritus gratia, in eo loco ubi doctrinæ Christi suscepti semina, multis consodalium per devia morum exorbitantibus, gressus desiderii virtutum adornavit regula, perfectæque opinionis lucratus est mercimonia. Nam cum alii eorum volucrumque lusibus delectarentur; hic præceptorum Evangelicorum imbui sitiebat roribus: ac Spiritus sancti aspirante gratia, in cordis ejus plantario vitæ fructificabant germina. Ut enim in aures audientis est dictum: Qui replet in bonis desiderium tuum, pro bono desiderio, pietatis effectum consecutus est. Voluit quod valuit, et velle convaluit, et secundum voluntatem probate probatissimum ingenium tenera lucratus est ætate. Illud vero: Puer maledictus centum annorum, non solum evasit; sed hoc est consecutus: Cani sunt sensus hominis, et ætas senectutis vita immaculata. Nam intellectus spiritualis convalescens robore sensus perfecti consenuit canitie, et callis vivifici semitam pede calcans immaculato, privilegii promeruit gaudium Prophetici, quoniam Initium sapientiæ timor est Domini.

3 Crevit beatus adolescens Erhardus, crevit decus adolescentiæ, crevit spes juventutis, gaudium senectutis, ordinis regula, clericatus gloria, divitum admonitio, divitiarum despectio, paupertatis dilectio, visus cæcorum, auris surdorum, claudorum pes, pater pupillorum, viduarum adiutorium, fortunæ blandientis obstaculum, adversantis provocator, carnis refrenator, spiritus affectator, ac per verborum penuriam totius virtutis armarium, ac sancti Spiritus electum vasculum. Crevit ipse in robur corporis, crevit in ipso robur virtutis. Didicit jam irasci vitiiis, tentationibus occurrere, pugnare cum desideriiis, jejunia non horrere, despiciere nuditatem per contemptum vestium, jugulare superbiam, humiliare gloriam, gulam castrare, dare mutuum amicum, ignoscere inimico, non acquiescere detrahentibus, afflictis compati, pro miseris viscerari, congaudere gaudentibus, flere cum flentibus, divinis laudibus adesse, bonorum cœtibus interesse, de omnibus quærere, nihil negligere. Talibus igitur insistens vestigiis, æternæ vitæ semitam ingressus est. Nec retardabat eum tantum ætas infirmior, quantum incitabat voluntas promptior.

4 Cum vero lustrum sexagenale primitus egressus est beatus vir Erhardus, evacuans omnia, quæ erant parvuli, virilis animi robur arripuit, diligendo timens Dominum, timendo diligens proximum, mundialibus abstinere, divina venerari, pernoctare in orationibus, intendere psalmodiis, compunctione lavari, tædere carnalia, suspendi ad æterna, et quo plures utuntur ad voluptatem, corpore usus est ad necessitatem. Non enim lenocinantis furoris eum ira moverat: non blandientis fortunæ sapor illexerat: non tulit ab eo victoriam acedia: non obcæcavit eum unquam avaritia: non oblitavit eum desperatio, non inquietavit eum murmuratio. Corpus subjugavit spiritui, spiritum pietati, pietatem adscripsit vitæ cælesti. Odivit jam membra carnalia: inexorabilesque inimicitias carnis ac spiritus continuata rebellio renovat: donec fatiscente corpore jejuniorum vigiliarumque et totius fatigationis continuatione, spiritus in eo Dominum adeptus est. Postquam vero Presbyteratus ascendit gradus, summum etiam cælestis scalæ ascendit gradum, jam ex continuo non sentiens laborem, sed ex usu laboris resumens consuetudinem. Ad altaris enim consecratus ministerium seipsum vivam hostiam in

ara cordis immolavit. Nam secundum Apostolum, non conformatus est huic sæculo, sed reformatus spiritu mentis, probans semper quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens et perfecta.

Ex Breviario ejusdem Ecclesiæ Augustanæ, approbato a Pio V, Pontif. Max.

Erhardus natione Scotus, Deum timere et majoribus suis obedientiam præstare a teneris consuevit. Is cum primis pius, bonis studiis, honestisque disciplinis, ac laudabilibus moribus deditus fuit: vitiiis vero irasci, et otio sublato pugnare cum desideriiis solitus, tantum profecit, ut refrenata libidine, et tentationibus occurrere, et jejuniis ac vigiliis ceterisque piis actionibus operam dare diceret. Demum etiam humilitatis habitum ac usum secutus, carnalia omnia respuit, et divinis tantum occupatus et intentus, plenus Spiritu sancto factus est. Qui cum esset monachus et Presbyter, Hindulphum singularis sanctitatis virum, quondam Episcopum Treverensem, vitam solitariam in eremo Wasegi vel a Wasegewde agentem secutus, aliquamdiu cum eo divinarum rerum contemplandarum causa moratus est.

2 Deinde Bavariam ad prædicandum Evangelium ingressus, divina revelatione jussus est ire ad Rhenum et puellam cæcam natam illuminare, Profectus igitur, cum cognovisset Adelrici Etichonis Ducis filiam oculis captam in lucem prodidisse, quam ob id pater jam dudum e medio auferre mandaverat, mater vero creaturæ miserta, occulte nutriendam dederat. Hanc Erhardus ipse accedit, ejusque oculos vi ac potentia nominis Christi aperit, sensumque videndi immittit. Ipsa vero peramandæ lucis desiderio, et admiratione necdum satiata et capta, Christum auctorem lucis appetit et amat. Erhardus igitur eam fide instruit et baptizat, ac Otilium nominat.

3 Reversus in Bavariam obiit. Cujus sepulchrum Ratisbonæ in inferiori monasterio monialium cum pro more B. Wolfgangus visitaret, S. Erhardus improvisus et inopinatus ei apparuit, ac inter alia conquestus est, quod adem sui sepulchri luxuria et libidine moniales contaminent. Ego quidem, inquit, Deum pro eis lucisque multis precibus interpellavi; sæpe etiam cælicos fratres meos promovi, ut una se mecum ante tremendum Judicem prosternerent, eoque modo dura ejus sententia in eum usque rogata diem, quo minus jam lata sit, nostra causa, spe emendationis vitæ factum est. At vero istæ in fœda luxuria pergunt: et mihi tamen, ut pro ipsis orem, semper instant. Quid agam amplius? aut quibus precibus ante tremendi Judicis sententiam et vultum assistam? tu igitur pro tua pietate et officio, congregationem hanc destrue, et arctiorem institue, omnemque et libidinis exercendæ, et loci contaminandi occasionem aufer. His dictis rursus disparuit. Wolfgangus igitur quod injunctum erat prudenter et graviter executus est: et quæ ex monialibus se jugo arctiori submittere noluerunt, ejecit exclusitque penitus. Atque ita factum est, ut brevi apud sepulchrum Erhardi cæci visum reciperent, claudi sanarentur, aliaque plura miracula fierent.

a Testatur Cluverius regionem ad utrumque Vosagi latus, ad oppidum usque Zweipruck, vulgo Lotharingis dici le pais de Vosques, Germanis das Wasgaw. Et juxta Tabernas Alsaticas, arcem esse, Baronis titulo insignem, quæ Geroltzeck in Wasgaw dicitur. Quæ nomina a Vosago, sive Vasago, aut Wasago deducta, dubium non sit.

Ex moderno Breviario a Augustano.

Erhardus Episcopus, natione Scotus, a prima ætate timori Dei ac obedientiæ assuetus, piisque ac honestis studiis ac moribus apprime ornatus, vitia ac inordinata desideria et otium semper declinare studuit.

EX VARIIS.
Rom. 12. 2.

S. Erardi pater, et sancta adolescentia.

Vita monastica.

a

Odilia visus obtentus.

Dissoluta moniales, corrigi jubentur.

Miracula ad S. Erardi sepulchrum.

a

S. Erardus fit monachus.

EX VARIIS.

Quo in exercitorum genere tantum profecit, ut summæ humilitatis monachum tandem professus; Hindulphum, qui relicto Treverensi Episcopatu solitariam vitam assumpserat, secutus, cum eo divinarum rerum contemplationi vacarit.

2 Profectus deinde in Bavariam, Evangelium Christi prædicavit: indeque Dei monitu digressus ad Rhenum, cognovit Adelrici Ottichonis Ducis filiam oculis captam in lucem prodixisse, quam patris, qui eam e medio tollere nitebatur, insidiis subtractam, atque in fide instructam et lavacrum regenerationis flagrantem baptizavit, et virtute nominis Christi sanavit, Ottiliæ nomen ei imponens.

S. Ottiliam baptizat.

3 Post hæc reversus in Bavariam Erhardus, miraculis illustris, quem diu ardenti desiderio expectaverat, extremum clausit diem. Ejus corpus Ratisbonæ in inferiori monialium monasterio conditum est: cujus sepulchrum multis quoque claruit miraculis, quod cum B. Wolfgangus pro more visitaret, apparuit ei quodam tempore S. Erhardus, locum et ædem sui sepulchri vite dissolutione deonestari a monialibus conquestus: qua re motus S. Wolfgangus arctiorem vivendi rationem ibidem restituit.

Post mortem claret miraculis.

S. Wolfgango apparet.

a Eadem fere habentur in Breviario Herbipolensi, in quo hoc die de S. Erardo commemoratio cum nona Lectione.

DE S. GARIBALDO, VEL GAUBALDO EPISCOPO RATISBONENSI.

CIRCA ANN.
DCCCLII.
VIII JANUARI.

Reginoburgum illustris Germaniæ civitas, vulgo nunc Ratisbona, olim Reginum, et Regina castra, ad Danubium contra Regini annis confluentem sita; an proprios olim Antistites habuerit, quo tempore Romanis Rætici ac Noricum parebant, non constat. Nam qui atis memoratur Paulinus, is Tiburniæ Norici mediterranei urbe Episcopus fuit. Postquam ad Christi religionem Boii, sive Bajoarii, qui nunc Bavari dicuntur, conversi sunt, provinciam, inquit Othlonus Fuldensis lib. 1, vitæ S. Bonifacii, quam v. Junii dabimus, Otilone Duce consentiente, in quatuor divisit S. Bonifacius parochias, tresque magnarum virtutum viros eis præfecit, quos ordinatione facta in Episcopalem gradum sublimavit. Quorum primus nomine Joannes, in oppido quod dicitur Saltzburg, Cathedralam Episcopalem suscepit. Secundus Erimburtus, in Friginsensi Ecclesia regimen Pontificale subiit. Tertius Gowibolt, in Ratisponensi civitate, quæ metropolis Bagoariæ est, Pontifex constituitur. Vivalus quoque (aliis Vivilus, et Virilo) a Præsule Apostolico jam ordinatus, Pataviensi Ecclesiæ prælatu est: sed ejus parochia, quæ quarta erat, a S. Bonifacio, sicut cetera, dividebatur.

S. Garibaldus primus Ratisbonæ Episcopus.

Varie ejus scriptum nomen.

2 Primis igitur in serie Ratisbonensium Episcoporum Garibaldus censetur, qui et Gaubaldus, Gæbaldus, Gaibaldus, Gariobaldus, Heribaldus, Gariovaldus; Othlono, ut diximus, Gowibolt, S. Willibaldo in ejusdem Bonifacii vita Gaibald, et in alio ms. Goibalch, in alio Gaibalt. Nam, ut recte tom. 2, Bavariæ sanctæ Raderus, in nulla re ita librariorum manus vacillare solent, atque in exprimentis nominibus, præsertim raris, antiquis, et desitis, quæ sæpe aliter populus, aliter scholæ, aliter scriptores edebant. Hunc autem idem Raderus et Hundius in Metropoli Sanctum quidem appellant, sed natalem ejus non produnt. At Martyrologium Germanicum viii Januarii ista habet: Item S. Heribaldi Episcopi Ratisbonensis et Confessoris. Et Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuardum: Eodem die SS. Erhardi et Heribaldi Pontificum Ratisponensium et Confessorum.

Quando Episcopus sit creatus.

3 Constitutus est Ratisbonæ Episcopus Garibaldus anno Christi DCCXXXIX, ut patet ex epistola S. Gregorii III, Papæ ad Bonifacium, qua probat quod Bajoariam in quatuor Episcopatus divisit. Ea vero data est iv Kal. Novembr. Leonis Isaurici an. XXIII, Constantini ejus filii XX, Indict. viii, jam inchoata. Unde corrigas quod lib. 1, Miraculorum S. Emmerami cap. 1, scribit Arnolfus, id post Caroli Martelli mortem accidisse, cum is demum an. DCCXXII, decesserit. Qua de re iterum agemus in S. Bonifacii vita, et in S. Gregorii III, die xxviii Novembris. Sedem Episcopalem habuit ecclesiam S. Emmerani, ut Hundius tradit; sicut plerique, inquit, Episcopatus primo in monasteriis cœperunt. Deinceps Cathedralis alia constructa basilica est, quæ S. Petro dicata.

4 S. Emmerami reliquias refodit ornatusque re-

condidit Garibaldus, quod ita Arnolfus loco citato commemorat: Gaubaldus dum sibi credita foret, neonon adaugeret ovilia, inter cetera quæ bene disposuit et ordinavit, consilium iniit cum Clero, quo sepulchrum aperiret B. Emmerammo. Quod crebris miraculis fieri debere clamitantibus, communis omnium comprobavit assensus. Quid plura? Die statuto translationis et elevationis cunctorum vota concurrunt: ad laudes Martyris tanto tempore inter mortales sub negligentia quiescentis, innumera sexus utriusque turba confluerat. Ad ea, quæ sæpe audierant, Martyris beneficia clarius videnda, festinant emecti; novis interesse gaudiis properant universi. Demum electi Sacerdotes cum Diaconibus, ac aliis ad aperiendum sepulchrum necessariis, populum extra ecclesiam ejecerant, et ostia intro seris munierunt. Cumque tremebunda religione a sepulchro humum resolvissent, nec non etiam lapidem superpositum a parte dextra in lavam submovissent, mensura tantum quasi palmi et semis; timor super omnes irruit, ita ut præ pavore nimio laborantium manus a lapide laberentur. Ex quo terrore percussi, viribusque dissoluti in terram ceciderunt. Unus autem ex illis qui a dextris astabat, pectus lapidi supponens tam diu solus hunc, cum esset ingens, haud sua validudine, sustentabat, quousque ceteri posse resumerent, et succurrendo manus ad incepta consererent. Tunc tanta celeritate et securitate amoverunt, ac si in se gravitatis pondus minime haberet. Quid vero hoc trifario miraculo insinuat? nisi quod propheticæ ore prædicatur. Mirabilis Deus in Sanctis suis: Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem. Ob reverentiam enim sui Martyris virtus Altissimi hos terribiliter stravit, sed ad ejus laudes in pristinas vires mirabiliter restauravit. Tertio uni sacris cineribus famulanti concessit fortitudinis munus ad gloriam nominis sui, qui est trinus et unus. Pro quo triplicato signo Sacerdotes venerandi gratias agentes almæ Trinitati, cum magno Cleri populi tripudio incomparabilem purpurati corporis thesaurum tumulo, quo eatenus reconditus erat, auferentes, in monumentum novum venerabilissime transtulerunt; quod ad id satis accurate jam paraverunt. In quo Principes auri laminas et argenti, apparatus pulcherrimo fecerunt affigi, easque gemmarum ordine vario distingui. Hæc ibi. De hac translatione plenius xxii Septembris, quo die S. Emmerammi colitur.

Transtulit corpus S. Emmerammi.

5 Præfuit Garibaldus annis xiii, inquit Hundius, sed secundum Chronica S. Haymerani XXII. At Tritheimius supra xl annos ei tribuit. Ita enim scribit lib. 4, de viris illustribus ord. S. Benedicti cap. 220. Gaibaldus monachus et discipulus S. Bonifacii Martyris Moguntini, et Ratisponensis primus Episcopus, Doctor et prædicator insignis, tam honestate morum, quam scientia scripturarum præclarus, ad Christum multos sua prædicatione convertit. Clariit anno Domini 780.

Quamdiu sederit.

6 Meminerunt